

De juridiske rammer for politiets anvendelse af infiltration i bagudrettet efterforskning

The legal framework for the police's use of infiltration in retrospective investigations

af SILLE NELLEMANN OLSEN

Formålet med dette speciale er at undersøge, i hvilket omfang dansk politi kan anvende undercover-agenter som infiltratorer i bagudrettet efterforskning af strafbare forhold. Samtidig belyser specialet, hvilke juridiske udfordringer denne efterforskningsmetode rejser.

For at besvare specialets problemformulering er der foretaget en gennemgang af relevant lovgivning og forarbejder, hvorefter Højesterets kendelse U 2024.3334 H af den 14. maj 2024 analyseres. Under denne sag tog de danske domstole for første gang stilling til brugen af infiltration i bagudrettet efterforskning samt anvendelsen af beviser indsamlet ved efterforskningsmetoden.

Specialet konkluderer, at politiet under visse betingelser kan anvende infiltration i bagudrettede efterforskninger, men at metoden medfører væsentlige juridiske udfordringer. Særligt er der risiko for en krænkelse af den mistænkte ret til en retfærdig rettergang i henhold til Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, herunder forbuddet mod selvinkriminering og retten til tavshed. Det får i forbindelse hermed afgørende betydning, om samtalerne mellem en infiltrator og en mistænkt må karakteriseres som afhøringer, da den mistænkte i så fald skal informeres om sin ret til ikke at udtale sig. Selvom dele af samtalerne mellem en mistænkt og en infiltrator har karakter af afhøringer, indikerer Højesterets kendelse af den 14. maj 2024 dog, at dette ikke automatisk medfører, at samtalerne skal ekskluderes som bevismateriale i en efterfølgende straffesag.

I forlængelse af analysen af kendelsen U 2024.3334 H opsummerer specialet de juridiske rammer, der kan antages at gælde for infiltration i bagudrettede efterforskninger, hvorefter det afslutningsvis overvejes, hvor langt en infiltrator må gå for at samle information. Det undersøges herved, om en infiltrator for at styrke sit dække eller indsamle oplysninger kan gå så langt som at begå en forbrydelse eller at indlede et seksuelt forhold til en person i det infiltrerede miljø (de såkaldte honey traps).

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	1
Abstract	3
1. Introduktion	3
1.1. Indledning og problemformulering	3
1.2. Struktur og afgrænsning	4
1.3. Metode	5

2. Den retlige ramme for efterforskning og anvendelsen af agenter	5
2.1. Overordnet om politiets efterforskning og tvangsindgreb	5
2.2. Anvendelse af hemmelige agenter	6
2.2.1. Definition og betingelser	7
2.2.2. Den øvre grænse	8
2.2.3. Den nedre grænse	9
2.2.3.1. Særligt om infiltration	10
2.2.4. Sondring mellem fremad- og bagudrettet efterforskning.....	11
2.3. EMRK om anvendelsen af agenter	13
2.3.1. EMRK art. 6.....	13
2.3.2. EMRK art. 8.....	15
3. Nærmere om brugen af infiltration i uopklarede sager	16
3.1. Agent Frank-sagens faktuelle omstændigheder	16
3.2. Infiltrationen og aflytningen	17
3.2.1. Saglighed og proportionalitet.....	17
3.2.2. Aflytningen og EMRK art. 8	18
3.3. Retssikkerhedsmæssige spørgsmål i relation til EMRK art. 6, stk. 1	19
3.3.1. Særligt sårbar situation	20
3.3.2. Retten til ikke at udtale sig og selvinkrimineringsforbuddet	21
3.3.2.1. Retsgrundlaget for afhøringer	21
3.3.2.2. Definition af afhøring.....	22
3.3.2.3. En sigtets retsstilling	23
3.3.2.4. Nærmere om selvinkrimineringsforbuddet.....	26
3.3.2.5. Frivillighed.....	26
3.3.3. Dækhistorier	27
3.4. Vurderingen af samtalerne	28
3.5. Ulovligt tilvejebragte beviser	29
3.6. Præjudikatvirkning	31
4. Sammenfatning af de juridiske rammer for infiltration i bagudrettet efterforskning .	33
4.1. Hvor går grænsen for, hvad en infiltrator må?	35
4.1.1. Må en infiltrator begå kriminalitet?	35
4.1.2. Honey traps.....	36
5. Konklusion	39
Anvendte forkortelser	40
Litteraturfortegnelse	40
Artikler, afhandlinger mv.	41
Bøger	41
Lovgivning	42
Domsregister	43
Danske domme og kendelser.....	43
Afgørelser fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol	43
Øvrige afgørelser.....	44
Hjemmesider	44

Abstract

The purpose of this thesis is to examine the Danish police's possibilities and limitations for using undercover agents as infiltrators in retrospective investigations – i.e., in relation to the investigation of unsolved crimes – and to examine which legal issues the method raises.

In order to answer these questions, the thesis initially examines relevant legislative about police investigations and the use of undercover agents according to national law and the European Convention on Human Rights (ECHR). Subsequently, the thesis analyses the Danish Supreme Court's ruling of May 14, 2024. This case was the first time the Danish Supreme Court addressed the use of infiltration in retrospective investigations and the use of evidence gathered in this way. Case law from the European Court of Human Rights is also considered. Based on this analysis the thesis will address the possible issues that arise when using infiltration in retrospective investigations.

The thesis concludes that the police may use infiltration in retrospective investigations, but they must be aware of the legal issues associated with this investigative method – especially in relation to the suspect's right to a fair trial according to Article 6 of the ECHR. Article 6 includes a prohibition of self-incrimination and a right for the suspect to remain silent. There is a risk that these rights may be violated during infiltration, as the suspect is unaware that they are talking to a police officer. It is then of crucial importance whether the conversations between the infiltrator and the suspect are characterized as interrogations or casual conversations. If it is considered interrogations, the suspect must be informed of their right to remain silent, otherwise it is illegally obtained evidence. Although parts of the conversations may resemble interrogations, the Supreme Court's ruling of May 14, 2024, indicates that this does not automatically render them inadmissible as evidence. Furthermore, the thesis concludes that a violation of the prohibition of self-incrimination and the right to remain silent does not necessarily exclude evidence against the defendant.

Finally, the thesis summarizes the guidelines that can be assumed to apply to infiltration in retrospective investigations and considers whether an infiltrator, to strengthen his cover or gather information, may go as far as committing a crime or initiating a sexual relationship with a person in the infiltrated environment (honey traps). It is concluded that an infiltrator can commit minor crimes if they are proportionate. With honey traps as an example, it is concluded that some investigative methods, while not constituting coercive measures, can still be so intrusive for the citizen involved, that legal regulation is necessary. Likewise, infiltration in retrospective investigations may also be such an intrusive investigative method that it should be regulated by law.

1. Introduktion

1.1. *Indledning og problemformulering*

Politiet har længe anvendt hemmelige agenter som led i bekæmpelsen og efterforskningen af kriminalitet. En udbredelse af særligt ”offerløse” forbrydelser har siden midten af 1970’erne øget behovet for at benytte dette særlige aktive efterforskningsmiddel. Metoden har siden da været genstand for betydelig debat.¹ På baggrund af Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr.

¹Bet. 1984 s. 143

1023/1984 blev der i 1986 indført regler i retsplejeloven (RPL) for anvendelsen af agentvirksomhed, som indtil da blev anvendt på ulovbestemt grundlag. Reglerne regulerer dog ikke alle tilfælde af brugen af hemmelige agenter, men alene det, der kan betegnes som *agentvirksomhed*. Metoder som f.eks. meddelervirksomhed og infiltration falder under grænsen for agentvirksomhed og er dermed ikke omfattet af lovreglerne.

Særligt infiltration har tilkaldt sig opmærksomhed de senere år, da metoden er blevet anvendt i bagudrettet efterforskning, dvs. i efterforskningen af uopklarede forbrydelser, modsat fremadrettet efterforskning, hvor man normalt har set hemmelige agenter blive anvendt. Når metoden ikke er lovreguleret, rejser det spørgsmål om, hvilke juridiske rammer, der gælder for anvendelsen. Højesteret har den 14. maj 2024 behandlet dette spørgsmål for første gang, da de i U 2024.3334 H tog stilling til, hvorvidt der i en straffesag måtte anvendes beviser, som var indhentet som led i infiltration i en bagudrettet efterforskning. Anvendelsen af infiltrationen har rejst en række retssikkerhedsmæssige spørgsmål i forhold til, om den tiltaltes ret til en retfærdig rettergang, jf. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) art. 6, stk. 1, er blevet iagttaget, herunder særligt i relation til grundlæggende rettigheder som selvinkrimineringsforbuddet og retten til ikke at udtale sig.

Ovenstående danner baggrund for følgende problemformulering:

Hvad er de juridiske rammer for infiltration i bagudrettet efterforskning, og hvilke retssikkerhedsmæssige problemstillinger rejses herved?

Formålet med dette speciale er således at undersøge politiets muligheder og rammer for anvendelsen af hemmelige agenter i bagudrettet efterforskning samt undersøge hvilke retssikkerhedsmæssige spørgsmål, der herved opstår, som politiet skal være opmærksomme på.

1.2. Struktur og afgrænsning

For at fastlægge rammerne for infiltration i bagudrettet efterforskning, er det nødvendigt med kendskab til politiets efterforskning, herunder om deres efterforskningsmidler kræver lovhjælp. Desuden er det særligt nødvendigt med kendskab til reglerne for agentvirksomhed samt rammerne herfor, idet der skal foretages en afgrænsning heraf over for infiltration. Derfor vil specialets afsnit 2 beskæftige sig med en gennemgang af politiets efterforskningskompetence og derudover agentreglerne ift. dansk lovgivning og EMRK. Særligt Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1023/1984 om 'Politiets indgreb i meddelelseshemmeligheden og anvendelse af agenter' (herefter bet. 1023/1984), vil blive inddraget, da den danner grundlag for de danske regler om hemmelige agenter. Endeligt er det nødvendigt at kunne sondre mellem fremad- og bagudrettet efterforskning, hvilket også behandles afsnit 2.

Formålet er imidlertid ikke at give en udtømmende gennemgang af reglerne, men alene at redegøre for reglerne i et sådant omfang, at problemformuleringen kan besvares fyldestgørende. Derfor vil visse problemstillinger i relation til agentvirksomhed ikke blive behandlet – som f.eks. anvendelse af civile agenter. Desuden vil infiltration som metode alene beskrives ift. fysisk infiltration, da specialets omfang ikke tillader en dybdegående gennemgang af digital infiltration.

Med udgangspunkt i en analyse af Højesterets kendelse i U 2024.3334 H vil afsnit 3 behandle de nærmere problemstillinger, der opstår ved brugen af infiltration i bagudrettet efterforskning.

Afsnit 4 vil samle op på rammerne for politiets anvendelse af infiltration i bagudrettet efterforskning, som kan udledes på baggrund af afsnit 3. Derudover inddrages overvejelser om, hvad en infiltrator kan tillade sig i andre situationer, og om der kan sættes grænser for, hvad denne må gøre ifm. indsamling af information eller for at styrke sit dække. Grundet specialets omfang samt det primære fokus på anvendelse af infiltration i dansk ret, er en nærmere analyse af udenlandsk praksis fravalgt, men henset til at dansk retspraksis er sparsom på området, vil udenlandsk ret inddrages i mindre omfang til at illustrere generelle eksempler, som man også kunne forestille sig i dansk ret.

1.3. Metode

I specialet benyttes den retsdogmatiske metode, som har til formål at beskrive, fortolke og systematisere gældende ret.² I forbindelse hermed anvendes forskellige retskilder, herunder retspraksis, lovbestemmelser og forarbejder.

Retspraksis er imidlertid sparsom for så vidt angår infiltration i bagudrettet efterforskning, hvorfor Højesterets kendelse i U 2024.3334 H vil blive brugt som den primære kilde med støtte af praksis fra den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD). Praksis fra EMD er relevant at inddrage, selvom domme afsagt af EMD alene er bindende for sagens parter. Det skyldes, at EMRK er inkorporeret i dansk ret, hvorfor de danske domstole skal iagttage EMD's fortolkning af EMRK i sammenlignelig retspraksis.³ Endvidere inddrages juridisk litteratur som fortolkningsbidrag.

2. Den retlige ramme for efterforskning og anvendelsen af agenter

2.1. Overordnet om politiets efterforskning og tvangsindgreb

Når der er rimelig formodning om, at et strafbart forhold er begået, iværksætter politiet en efterforskning heraf, jf. RPL § 742, stk. 2. Efterforskning omfatter de undersøgelser, der foretages for at fastlægge, om der er grundlag for at pålægge nogen et strafansvar eller anden strafretlig retsfølge.⁴ Derudover har efterforskning til formål at tilvejebringe oplysninger til brug for straffesagens afgørelse og forberede sagens behandling ved retten, jf. RPL § 743. Efterforskning udgør således den første fase og derved et væsentligt led i straffeprocessen.⁵

En særlig gruppe af efterforskningsmidler, som politiet kan gøre brug af, er de såkaldte *straffeprocessuelle tvangsindgreb*. Tvangsindgreb kan ifølge Hans Gammeltoft-Hansen defineres som:

*”En foranstaltning, der efter sit almindelige formål udføres som led i en strafforfølgning, og hvorved der realiseres en strafbar gerningsbeskrivelse rettet mod legeme, frihed, fred, ære eller privat ejendomsret”.*⁶

²Evald (2024) s. 203f.

³Halleskov & Terkelsen (2023) s. 214

⁴Holst (2024) s. 29

⁵Kistrup m.fl. (2023) s. 419

⁶Gammeltoft-Hansen (1981) s. 44

Der er således tale om indgreb i forhold, som normalt er beskyttet af lovgivningen.⁷ Definitionen er dog blevet kritiseret af Gorm Toftegaard Nielsen, som mener, at der er tale om et tvangsindgreb, i det omfang der foretages indgreb over for borgerne, hvilket kræver lovhjemmel i overensstemmelse med det forvaltningsretlige legalitetsprincip.⁸

Gammeltoft-Hansens definition af tvangsindgreb har i almindelighed fået tilslutning fra både domstolene og Strafferetsplejeudvalget.⁹ Strafferetsplejeudvalget har i bet. 1023/1984 anført, at de straffeprocessuelle tvangsindgreb bør reguleres ved lov, da de uden lovhjemmel principielt udgør ulovlige handlinger. Endvidere er der behov for, at det i loven reguleres, hvilke betingelser der skal være opfyldt for at udøve indgrebet, samt hvorledes indgrebet må foretages.¹⁰

Omvendt fandt udvalget, at der ikke er behov for en lovregulering af politiets øvrige efterforskningsskridt, som ikke udgør tvangsindgreb.¹¹ De øvrige efterforskningshandlinger, kan sædvanligvis ikke gennemtvinges – f.eks. udenretlig afhøring af sigtede eller vidner, idet disse ikke har pligt til at udtale sig, jf. RPL § 750. Der er derfor som regel ikke grund til at opstille særlige lovbetingelser for sådanne foranstaltninger.¹² Det kan således sammenfattes, at anvendelse af straffeprocessuelle tvangsindgreb er forbudt, medmindre det udtrykkeligt er tilladt, mens politiets anvendelse af andre efterforskningsskridt er tilladt, medmindre det udtrykkeligt er forbudt.¹³ Det er derfor væsentligt at være opmærksom på, om politiets efterforskningsmidler udgør tvangsindgreb, da der i så fald kræves lovhjemmel.

Ifølge Gammeltoft-Hansens definition indebærer tvangsindgreb en krænkelse af *personlige* friheder eller rettigheder. Såfremt politiet som led i straffeprocessen foretager handlinger, hvorved straffenormer, som tilgodeser mere almene hensyn, overtrædes, vil der efter denne definition ikke være tale om et straffeprocessuelt tvangsindgreb. Det gør sig f.eks. gældende, hvis politiet overtræder færdselslovens hastighedsgrænser i jagten på en forbryder, da det ikke udgør et indgreb i den enkeltes personlige rettigheder.¹⁴

2.2. *Anvendelse af hemmelige agenter*

Normalt iværksættes en efterforskning først efter, en forbrydelse er begået.¹⁵ Dog har visse sager – særligt narkotikasager, som adskiller sig fra traditionel kriminalitet ved at være en ”offerløs” forbrydelse, nødvendiggjort, at politiet tager særlige efterforskningsmidler i brug, da de kan være særligt svære at efterforske. Udbredelsen af disse sager har derfor medført, at politiets efterforskning er blevet mere aktiv og udadrettet.¹⁶

I bet. 1023/1984 beskriver Strafferetsplejeudvalget, hvordan politiet dermed er begyndt at benytte forskellige efterforskningsskridt, der kan betegnes som ”aktiv efterforskning”. Dette omfatter efterforskningsmidler, hvor politiet ”er med i marken” og efterforsker, mens

⁷Kistrup m.fl. (2023) s. 467

⁸Nielsen (2005) s. 153ff.

⁹Kistrup m.fl. (2023) s. 468

¹⁰Bet. 1984 s. 13ff.

¹¹Ibid.

¹²Gammeltoft-Hansen (1989) s. 80

¹³Bet. 1984 s. 13

¹⁴Gammeltoft-Hansen (1981) s. 43f.

¹⁵Bet. 1984 s. 125

¹⁶Ibid. s. 125f.

forbrydelserne er på forsøgsstadiet eller ved at blive begået.¹⁷ Herved venter politiet ikke på, at en forbrydelse bliver begået, men forsøger at stoppe den, inden den fuldbyrdes. Et eksempel på aktiv efterforskning er aflytning af mistænkte, som ligeledes udgør et straffeprocessuelt tvangsindgreb. Dog er det ikke alle aktive efterforskningsskridt, der udgør tvangsindgreb.¹⁸

Et af de aktive efterforskningsmidler, som politiet forud for 1984-betænkningen i stigende grad begyndte at anvende, er *agentvirksomhed*. Den nærmere definition og reglerne for anvendelsen gennemgås i afsnit 2.2.1. Agentvirksomhed udgør ikke et tvangsindgreb, idet der ikke er tale om et angreb på en individuel beskyttelsesinteresse¹⁹ hos vedkommende, som udsættes for agentvirksomheden, da retten til ikke at lade sig friste til at begå kriminalitet ikke er et retsbeskyttet gode.²⁰ Da det ikke udgør et tvangsindgreb, kan politiet i princippet udøve agentvirksomhed uden særlig lovhjemmel. Strafferetsplejeudvalget fandt dog i bet. 1023/1984, at selvom der ikke er tale om et straffeprocessuelt tvangsindgreb, bør det lovreguleres nærmere, idet anvendelsen af agenter er forbundet med betænkeligheder – både mht. politiets integritet, der sættes på spil, når de deltager i et kriminelt handlingsforløb og mht. den risiko, der ligger i muligheden for overskridelse af provokationsforbuddet.²¹ Derved kan anvendelse af hemmelige agenter virke indgribende over for vedkommende, som er genstand for metoden, og det kan fremstå som kontroversielt, at politiet deltager i kriminalitet. Udvalgets overvejelser har udmøntet sig i et lovforslag, som blev indført i retsplejeloven ved lov nr. 319 af 4. juni 1986 i §§ 754 a-754 e.²² Bestemmelserne er senere blevet ændret flere gange og senest ved lov nr. 665 af 11. juni 2024, der afspejler den gældende retstilstand.

2.2.1. Definition og betingelser

Definitionen af agentvirksomhed fremgår af RPL § 754 a, stk. 1, hvorved politiet som led i efterforskningen af en lovovertrædelse foranlediger, at der tilbydes bistand til eller træffer foranstaltninger med henblik på at tilskynde nogen til at udføre eller fortsætte en lovovertrædelse. Herved påvirker politiet gennem agentens handlinger et strafbart forhold på en måde, hvor de kan afsløre forbrydelsen og sikre sig brugbare beviser til brug for strafforfølgning.²³

Agentens handlinger kan f.eks. bestå i, at vedkommende tilskynder eller opfordrer til lovovertrædelsen, evt. ved at afgive tilbud om køb af narkotika, eller ved at agenten bidrager med hjælp eller råd til udførelsen af forbrydelsen. Således svarer agentens indflydelse på lovovertrædelsen objektivt set til medvirkenshandling som omfattet af straffelovens (STRFL) § 23.²⁴ § 23 er imidlertid meget omfattende, idet enhver medvirkenshandling, selvom denne er fjern og uvæsentlig, omfattes af ordlyden, hvorefter enhver ”*tilskyndelse, råd eller dåd*” kan anses som medvirken til gerningen. Derfor lagde Strafferetsplejeudvalgets flertal i bet. 1023/1984 til grund, at agentvirksomhed altid vil være omfattet af medvirkensbegrebet i STRFL § 23, men herudover kræves det, at der er udvist en særlig aktivitet fra agentens side, for at der er tale om agentvirksomhed.²⁵ Handlingerne skal således gå ud over den rent passive medvirken.²⁶ Se mere om det sidstnævnte krav i afsnit 2.2.3.

¹⁷Ibid.

¹⁸Ibid.

¹⁹Som beskrevet i afsnit 2.1.

²⁰Gammeltoft-Hansen (1979) s. 15ff.

²¹Bet. 1984 s. 152

²²§§ 754 d-e falder uden for specialets analyse.

²³Bet. 1984 s. 150

²⁴Ibid. s. 155

²⁵Ibid. s. 156f.

²⁶Henricson (2022) s. 410

Selvom agenten medvirker til den strafbare handling, kan denne dog ikke straffes for medvirken efter STRFL § 23 og ej heller for forsøg efter STRFL § 21. Dette skyldes, at agenten ikke har det fornødne forsæt til at fuldbyrde forbrydelsen, men derimod forsæt til at stoppe den.²⁷ Selvom agenten ofte realiserer et strafbart gerningsindhold, vil vedkommende være straffri som følge af princippet om materiel atypicitet eller manglende retsstridighed.²⁸

Agentvirksomhed er som nævnt i afsnit 2.2. forbundet med visse betænkeligheder og risici, hvorfor RPL i § 754 a, stk. 1-3, opstiller en række materielle betingelser for anvendelsen. Der skal herefter foreligge en *”begrundet mistanke om, at en lovovertrædelse er ved at blive begået eller forsøgt”* og efterforskningskridtet skal *”antages at være af afgørende betydning for efterforskningen”*. Endeligt skal efterforskningen som udgangspunkt angå *”en lovovertrædelse, som efter loven kan straffes med fængsel i 6 år eller derover”*. Ifølge RPL § 754 c, stk. 1, 1. pkt., gælder også en processuel betingelse, idet foranstaltninger efter RPL § 754 a kræver rets kendelse. Politiet kan dog iværksætte foranstaltningerne og efterfølgende indhente retskendelse i periculum in mora-tilfælde, såfremt øjemedet ellers forspildes, jf. RPL § 754 c, stk. 3.

For at opnå en nærmere afgrænsning af begrebet agentvirksomhed, er det nødvendigt at opstille to grænser – en øvre og en nedre grænse.²⁹ Disse gennemgås nedenfor.

2.2.2. Den øvre grænse

Den øvre grænse udgør grænsen mellem tilladelig og utilladelig agentvirksomhed og markerer dermed, hvilke aktiviteter politiet må udføre ved anvendelsen af agentvirksomhed. Derved indeholder den øvre grænse et provokationsforbud. Såfremt den øvre grænse/provokationsforbuddet overskrides, er der tale om ulovlig agentvirksomhed.³⁰ Provokationsgrænsen er fastslået i RPL § 754 b, stk. 1, hvorefter agentvirksomheden ikke må indebære handlinger, som bevirker en forøgelse af lovovertrædelsens omfang eller grovhed. Dette har også sammenhæng med mistankekravet, hvorefter der skal foreligge en *”begrundet mistanke om, at en lovovertrædelse er ved at blive begået eller forsøgt”*. Det ligger også heri, at agenten ikke må fremprovokere forbrydelser.³¹

Desuden må politiet ikke påvirke en igangværende forbrydelse, så den ændrer karakter til en anden lovovertrædelse, hvorved omfanget eller grovheden forøges. Derimod er provokationsforbuddet ikke til hinder for, at agenten bevirker, at lovovertrædelsen ændrer karakter på mindre væsentlige punkter, når disse ikke øger strafværdigheden.³²

Om en agent i en given situation har udøvet en sådan indflydelse på forløbet af en strafbar handling, at provokationsforbuddet er overskredet, er en konkret vurdering. Der må foretages en afvejning af de ulemper og risici, som agentvirksomheden kan påføre de implicerede personer, og de generelle betænkeligheder, som anvendelsen af agenter er forbundet med, overfor kriminalitetens grovhed og farlighed og dermed behovet for opklaring og bekæmpelse heraf. Strafferetsplejeudvalget har i bet. 1023/1984 i forlængelse heraf udtalt: *”Det følger heraf, at jo*

²⁷Ibid. s. 409

²⁸Ibid.

²⁹Bet. 1984 s. 150f.

³⁰Ibid.

³¹Vestergaard (2018) s. 67

³²Bet. 1984 s. 164f.

*farligere den kriminalitet er, i hvilken der kan blive tale om at gribe ind ved anvendelse af en agent, jo større spillerum er der behov for at give politiet”.*³³

Såfremt det konstateres, at provokationsforbuddet er overskredet, er udgangspunktet dog, at dette ikke fritager den tiltalte for strafansvar.³⁴ Dette hænger sammen med *den materielle sandheds princip*, som både skal værne mod, at uskyldige dømmes, men også sikre at skyldige bliver straffet.³⁵ Det er i straffesager væsentligt at afdække den materielle sandhed, hvorfor en overskridelse af provokationsgrænsen som udgangspunkt ikke kan bevirke en fritagelse af ansvar for den tiltalte. Det kan dog ikke udelukkes, at domstolene i særlige tilfælde på baggrund af en vurdering af sagen samt karakteren af overskridelsen af provokationsforbuddet finder, at den tiltalte bør frifindes. Derudover kan det tillægges betydning ved strafudmålingen, at politiet har overskredet provokationsgrænsen. Retten har mulighed for at nedsætte straffen eller efter omstændighederne bestemme, at der skal ske strafbortfald.³⁶ Der må imidlertid foretages en konkret vurdering af konsekvenserne, hvorved der må inddrages momenter, som sædvanligvis tillægges betydning ved ulovligt tilvejebragte beviser. Således har bl.a. kriminalitetens grovhed, bevisets pålidelighed og betydning i sagen, retsbruddets karakter samt hvilken interesse, der er blevet krænket ved det ulovlige indgreb, betydning for vurderingen af virkningen af overskridelsen.³⁷

2.2.3. Den nedre grænse

Den nedre grænse adskiller de almindelige efterforskningskridt fra den mere aktive efterforskningsmetode agentvirksomhed. Grænsen er afgørende for, om de særlige regler og betingelser for agentvirksomhed skal iagttages.³⁸ Såfremt politiets efterforskning falder under grænsen for agentvirksomhed, gælder der som hovedregel ikke særlige regler herfor, idet de almindelige efterforskningskridt sædvanligvis ikke er lovreguleret, men kan udøves i medfør af RPL § 742, stk. 2, jf. afsnit 2.1.

Den nedre grænse kan udledes af ordlyden i RPL § 754 a, stk. 1, hvoraf agentvirksomhed i første led defineres som, at politiet *”foranlediger, at der tilbydes bistand til[...]”* at udføre eller fortsætte en lovovertrædelse. Heraf kan det udledes, at initiativet til aktionen skal udgå fra politiet.³⁹ Dette er f.eks. opfyldt, hvis en agent henvender sig til en formodet narkohandler med et ønske om at købe narkotika. Hvis en narkohandler derimod uopfordret henvender sig til en civilbetjent med et tilbud om køb af narkotika, og betjenten accepterer dette med det formål at afsløre narkohandleren, er der ikke tale om agentvirksomhed. Dette er under den nedre grænse, da det ikke er betjenten, som tager initiativ til at tilbyde bistand til lovovertrædelsen.⁴⁰

Der kan dog være tale om agentvirksomhed, selvom initiativet til aktionen kommer fra den mistænkte. Det følger af andet led i RPL § 754 a, stk. 1, at agentvirksomhed også foreligger, hvor politiet *”træffer foranstaltninger med henblik på at tilskynde nogen til at udføre eller fortsætte lovovertrædelsen”*. Her er det imidlertid forudsat, at der foreligger et tilrettelagt arrangement, som specifikt tilsigter at fremme forbrydelsens udførelse eller fortsættelse ved at

³³Ibid. s. 162

³⁴Ibid. s. 193f.

³⁵Vestergaard (2018) s. 23

³⁶Bet. 1984 s. 193f.

³⁷Jochimsen (2003) s. 171

³⁸Bet. 1984 s. 155

³⁹Ibid. s. 157

⁴⁰Kistrup m.fl. (2023) s. 451f.

tilskynde nogen hertil. Derved vil en tilfældigt opstået situation – som i eksemplet ovenfor – ikke udgøre agentvirksomhed.⁴¹

Dermed falder visse efterforskningskridt under grænsen for agentvirksomhed, på trods af at efterforskningsmidlerne kan være aktive og udadrettede. Iblandt disse er f.eks. overvågning af lokaliteter, skygning af personer samt andre former for observation af mistænkte eller kriminelle miljøer.⁴²

Udenfor agentreglernes anvendelsesområde falder også anvendelsen af *lokkeduer*. Herved forstås, at politiet foranlediger, at nogen bliver genstand/”offer” for en lovovertrædelse. Dette er f.eks. tilfældet, hvor en kvindelig civilbetjent placeres i en park, hvor der tidligere er begået en række voldtægter, for at lokke mistænkte frem.⁴³ På trods af at handlingen kan indeholde et vist fristelsesmoment, foregår der ikke en sådan interaktion mellem politiet og den mistænkte, at det falder ind under medvirkensbegrebet i STRFL § 23, hvorfor der ikke er tale om agentvirksomhed.⁴⁴ Der er dog tale om en flydende overgang mellem lokkedue-situationen og agentvirksomhed, hvorved situationen kan blive omfattet af agentreglerne, såfremt lokkeduen interagerer for meget med den mistænkte. Derfor blev det også overvejet i bet.1023/1984, om lokkedue-situationen skulle omfattes af agentreglerne.⁴⁵

Heller ikke anvendelsen af *meddelere* kan kategoriseres som agentvirksomhed, så længe personen kun optræder som meddeler for politiet og ikke deltager aktivt i lovovertrædelser.⁴⁶ En meddeler er en person, der efter aftale med politiet giver politiet oplysninger om andres kriminelle handlinger. Der vil ofte være tale om en person uden for politiet, som færdes i eller er tilknyttet et kriminelt miljø.⁴⁷

Konkluderende kan det siges, at der er tale om agentvirksomhed, og at reglerne i RPL §§ 754 a-e finder anvendelse, når agenten ”spiller med” i det kriminelle handlingsforløb, og der sker en vis form for interaktion mellem politiet og den mistænkte. I modsat fald er der tale om almindelig efterforskning, som kan udøves i medfør af politiets efterforskningskompetence i RPL § 742, stk. 2 uden rettens medvirken.

2.2.3.1. Særligt om infiltration

Infiltration udgør som udgangspunkt heller ikke agentvirksomhed.⁴⁸ Metoden er ikke nærmere beskrevet i RPL, men Hans Gammeltoft Hansen definerer infiltration som ”*systematisk trængen sig ind i en formodet kriminel organisation*”.⁴⁹ I bet. 1023/1984 uddybes metoden til at dække over et bredt spektrum af politivirksomhed – ”*lige fra den politimand, der jævnligt frekventerer et bestemt værtshus for at lytte til gæsternes samtale, til en organiseret infiltration af kriminelle eller potentielt kriminelle miljøer og organisationer[...]*”.⁵⁰

⁴¹Ibid.

⁴²Bet. 1984 s. 159

⁴³Ibid. s. 160f.

⁴⁴Ibid.

⁴⁵Ibid. s. 161

⁴⁶Ibid. s. 159f.

⁴⁷Kistrup m.fl. (2023) s. 460f.

⁴⁸Bet. 1984 s. 160

⁴⁹Gammeltoft-Hansen (1979) s. 15

⁵⁰Bet. 1984 s. 127

De nævnte eksempler viser, at infiltration overordnet kan beskrives som en metode, hvor politiet, for at indsamle oplysninger, blander sig med borgere eller trænger ind i et kriminelt miljø, uden at politiet medvirker til en forbrydelse på den i RPL § 754 a beskrevne måde.⁵¹

Metoden udgør ikke agentvirksomhed, selv hvis infiltratoren deltager i mindre kriminelle aktiviteter, som efterforskningen ikke er rettet imod, for at gøre sig troværdig i miljøet.⁵² Det er i 1984-betænkningen forudsat, at der ved agentvirksomhed skal være identifikation mellem den lovovertrædelse, som efterforskes, og den lovovertrædelse, som agenten påvirker.⁵³ Dette fremgår ligeledes af ordlyden i RPL § 754 a, stk. 1: ”som led i efterforskningen af en lovovertrædelse foranledige, at der tilbydes bistand til eller træffes foranstaltninger med henblik på at tilskynde nogen til at udføre eller fortsætte lovovertrædelsen”. Det er derved væsentligt, at infiltratoren ikke tager direkte del i den forbrydelse, som efterforskningen angår, idet der i modsat fald vil være tale om agentvirksomhed.⁵⁴ Der er dog tale om en gråzone med flydende og til tider hårfine grænser mellem infiltration og agentvirksomhed.⁵⁵ Se afsnit 4.1.1. for nærmere overvejelser om infiltratorens mulighed for at begå kriminalitet.

Eftersom infiltration ikke er omfattet af agentreglerne, har det hjemmel i politiets almindelige efterforskningskompetence, jf. RPL § 742, stk. 2.⁵⁶ Bestemmelsen regulerer dog ikke nærmere grænser for politiets efterforskning, hvorfor der kan rejses spørgsmål om, hvilke rammer, der gælder for infiltration.⁵⁷ Det må antages, at de almindelige forvaltningsretlige principper om proportionalitet og saglighed gør sig gældende, og at der som hovedregel bør udarbejdes rapporter om infiltration udøvet over for borgerne for at muliggøre legalitetskontrol internt i politiet, anklagemyndigheden og evt. af domstolene.⁵⁸ Herudover ses der som udgangspunkt ingen begrænsninger for udøvelsen, i relation til hvordan infiltrationen må foregå, over for hvem og hvor længe den må udøves eller i hvilke sager, den kan anvendes.⁵⁹ Se afsnit 3 og 4 for en nærmere gennemgang af rammerne for infiltration, når dette udøves i bagudrettet efterforskning.

2.2.4. Sondring mellem fremad- og bagudrettet efterforskning

Ifølge RPL § 754 a, stk. 1, nr. 1, er det forudsat, at agentvirksomhed sigter til kriminelle handlinger, som er igangværende, jf. ordene, ”*lovovertrædelsen er ved at blive begået eller forsøgt*”. Derved falder det uden for agentreglernes anvendelsesområde, når politiet efterforsker lovovertrædelser, som allerede er fuldblyrdet på tidspunktet for efterforskningen.⁶⁰ Agentreglerne kan herefter kun benyttes på forsøgsstadiet.⁶¹

Det kan derved siges, at agentreglerne relaterer sig til *proaktiv* eller *fremadrettet efterforskning*, hvor formålet er at afsløre og stoppe en planlagt eller igangværende forbrydelse.⁶² Når politiet står over for at opklare forbrydelser, som allerede er begået, er der i stedet tale om *bagudrettet*

⁵¹Lentz (2019) s. 130

⁵²Bet. 1984 s. 160

⁵³Ibid.

⁵⁴Ibid.

⁵⁵Jochimsen (2003) s. 104

⁵⁶Lentz (2019) s. 129

⁵⁷Ibid. s. 134

⁵⁸Ibid.

⁵⁹Ibid.

⁶⁰FT 2019-20, 1. saml. (L104), till. A, s. 4

⁶¹Henricson (2022) s. 414

⁶²Holst (2024) s. 86

efterforskning.⁶³ Den bagudrettede efterforskning er ikke omfattet af agentreglerne, men relaterer sig til politiets almindelige efterforskning, som kan iværksættes af politiet alene i medfør af RPL § 742, stk. 2, hvorfor det er nødvendigt at sondre mellem den fremadrettede og bagudrettede efterforskning.

De øvrige aktive efterforskningskridt nævnt i afsnit 2.2.3. har også primært været brugt i fremadrettet efterforskning. Derfor har det i de senere år tiltrukket sig opmærksomhed, at politiet har gjort brug af *infiltration* i opklaringen af ældre sager.⁶⁴ Ifølge praksis skal der ligeledes ske en sondring mellem, om infiltrationen bruges til at opklare noget, som allerede er sket, eller om politiet forsøger at afsløre og stoppe kriminelle handlinger, som er kommende eller igangværende.⁶⁵

Tidligere justitsminister Nick Hækkerup har i 2021 – i forlængelse af et spørgsmål fra Folketingets Retsudvalg, der lyder på, om man kan bruge politiagenter i bagudrettet efterforskning – bekræftet, at agentreglerne ikke finder anvendelse i disse tilfælde.⁶⁶ Han forklarer herom:

*”Den særskilte regulering af agentvirksomhed i retsplejelovens § 754 a skal ses i lyset af de retssikkerhedsmæssige overvejelser, der er forbundet med, at politiet aktivt, og inden en overtrædelse er fuldbyrdet, træder ind og deltager i et kriminel handlingssforløb, herunder risikoen for at politiet kan komme til at forøge lovovertrædelsens omfang eller grovhed. Disse overvejelser gør sig ikke gældende med samme vægt i den bagudrettede efterforskning.”*⁶⁷

Således foreligger der ikke de samme betænkeligheder ifm. efterforskningen eller risiko for ulovlig provokation⁶⁸, når forbrydelsen allerede er fuldbyrdet, da det ikke er muligt at påvirke den på samme måde, som hvis den var på forsøgsstadiet eller er ved at blive begået. Det kan herefter overvejes, om politiet så har frit spil, når agentreglerne ikke skal iagttages.

Retsplejeloven og den øvrige lovgivning er endnu tavs omkring brugen af infiltration i bagudrettet efterforskning. Desuden findes der alene sparsom litteratur angående infiltration, når dette anvendes i bagudrettet efterforskning. Mathias Røjle Bruun har dog anført, at det udgør en omgåelse af de almindelige regler for efterforskning, hvis der i efterforskningen af en fuldbyrdet forbrydelse anvendes agentlignende operationer til aktivt og opsøgende at indsamle information fra personer af interesse for efterforskningen.⁶⁹ Den manglende regulering og begrænsede litteratur skaber usikkerhed om metoden og dens juridiske rammer.

Domstolene har indtil for nylig heller ikke udtalt sig om emnet. Den 14. maj 2024 tog Højesteret ved kendelse i U 2024.3334 H for første gang stilling til efterforskningsmetoden samt brugen af beviser indsamlet herved. Kendelsen vil blive nærmere analyseret i afsnit 3 med henblik på at udlede de juridiske rammer for efterforskningsmetoden.

⁶³Ibid.

⁶⁴Ibid.

⁶⁵Ibid. s. 86f.

⁶⁶Justitsministerens svar på spg. 1284 af 02.07.21

⁶⁷Ibid.

⁶⁸Henricson (2022) s. 414

⁶⁹Bruun (2023) s. 143f.

2.3. *EMRK om anvendelsen af agenter*

EMRK er inkorporeret i dansk ret ved lov nr. 285 af 29. april 1992. EMRK udgør ikke bare en folkeretlig forpligtelse men er en del af dansk ret, hvorfor de danske domstole skal påse overholdelse af konventionens bestemmelser.⁷⁰ Ligeledes er domstolene forpligtet til at iagttage EMD's fortolkning af EMRK og de deraf afledte generelle principper.⁷¹

Særligt to bestemmelser er relevante at behandle i relation til anvendelsen af hemmelige agenter, idet der her kan opstå problematikker – navnlig EMRK art. 6 og art. 8, som gennemgås i det følgende.

2.3.1. **EMRK art. 6**

EMRK art. 6, stk. 1 fastslår, at enhver har ret til en retfærdig rettergang ”angående en mod ham rettet anklage for en forbrydelse”. Centrale elementer i retten til en retfærdig rettergang er bl.a. retten til ikke at udtale sig ifm. en afhøring samt forbuddet mod selvinkriminering.⁷² Der er risiko for, at disse garantier tilsidesættes, når en person udsættes for agentvirksomhed eller infiltration, idet vedkommende ikke er klar over, at denne taler til en politiagent. Således er det relevant at undersøge om anvendelsen af hemmelige agenter er i strid med EMRK art. 6, stk. 1.

Det bemærkes, at EMD's praksis adskiller sig fra dansk ret, ved at EMD ikke på samme måde sonderer mellem agentvirksomhed, infiltration og lokkeduesituationen. Ifølge EMD dækker begrebet ”undercoveragenter” over alle tre situationer. EMD tillægger det derved ikke betydning, om politiet objektivt set har medvirket til den kriminelle handling.⁷³

EMD anerkender, at visse former for kriminalitet kan være vanskeligt at bekæmpe, hvorfor der kan være behov for at gøre brug af særlige efterforskningsmetoder, herunder politiagenter og meddelere.⁷⁴ Derfor har EMD i flere sager vedr. fremadrettet efterforskning fastslået, at EMRK art. 6, stk. 1 ikke i sig selv er til hinder for at anvende undercoveragenter eller bevise tilvejebragt herved.⁷⁵ Der bør dog opstilles klare og forudsigelige procedurer for brugen af efterforskningsmetoden samt et passende tilsyn hermed.⁷⁶

EMD's retningslinjer for anvendelsen af agenter kan udledes af *Teixeira de Castro v. Portugal*, som er en af de første domme på området.⁷⁷ I sagen forsøgte to politiagenter at afsløre en mistænkt hashhandlers leverandør. Da eftersøgningen efter en leverandør af hash ikke lykkedes, spurgte agenterne hashhandleren, om han i stedet kunne angive en person, som solgte heroin. Herefter angav han klageren, som ville sælge heroin til agenterne.⁷⁸ EMD fandt, at agenterne havde fremprovokeret forbrydelsen, idet den ikke ville være begået uden deres indblanding. Det resulterede i, at EMRK art. 6, stk. 1 var krænket. EMD udtalte i præmis 39:

⁷⁰Halleskov & Terkelsen (2023) s. 175f.

⁷¹Ibid. s. 214f.

⁷²Kjølbro (2023) s. 708 og *Allan v. United Kingdom* pr. 44

⁷³Lentz (2019) s. 137

⁷⁴Kjølbro (2023) s. 671f. og *Ramanauskas v. Lithuania* pr. 49

⁷⁵Kjølbro (2023) s. 672 og *Ramanauskas v. Lithuania* pr. 51

⁷⁶Kjølbro (2023) s. 672 og *Khudobin v. Russia* pr. 135

⁷⁷Madsen (2017) s. 100

⁷⁸*Teixeira de Castro v. Portugal* pr. 9-12

“[...] the two police officers’ actions went beyond those of undercover agents because they instigated the offence and there is nothing to suggest that without their intervention it would have been committed. That intervention and its use in the impugned criminal proceedings meant that, right from the outset, the applicant was definitively deprived of a fair trial. Consequently, there has been a violation of Article 6 § 1.”

Det kan derved udledes, at der gælder et provokationsforbud ligesom i dansk ret, og at det vil udgøre en krænkelse af retten til en retfærdig rettergang, hvis der anvendes beviser i straffesagen mod den anklagede, som er tilvejebragt i strid med provokationsforbuddet.⁷⁹

Ved bedømmelsen af, om provokationsforbuddet er overskredet, lægger EMD vægt på, om der er sket *“incitement”*⁸⁰ eller *“entrapment”*⁸¹, dvs. om politiet har anstiftet eller tilskyndet forbrydelsen. *Incitement* foreligger, når agenten ikke begrænser sig til at efterforske kriminelle aktiviteter på en hovedsagelig passiv måde, men udøver en sådan indflydelse, at der tilskyndes til at begå en lovovertrædelse, som ellers ikke ville være blevet begået, jf. *Ramanuskas v. Lithuania*, præmis 55.

Således er det afgørende, om forbrydelsen ville være begået alligevel. Der er derved forskel på dansk ret og praksis fra EMD ift. provokationsforbuddet. Ifølge EMD må politiet kun ”spille med” på et kriminelt hændelsesforløb, som allerede er i gang. EMD’s prøvelse af, om agentvirksomheden har været lovlig, centrerer sig således om, hvorvidt der ville være begået en forbrydelse uden agentens involvering. Provokationsgrænsen kan derved siges at blive overskredet, når en ellers lovlydig borger gøres kriminel. EMD foretager en test af, hvad en tiltalt må antages at ville have gjort under andre omstændigheder, som består af både en materiel test af, om der foreligger tilskyndelse, og en processuel test af, om de nationale domstole har foretaget en grundig og effektiv prøvelse af, om der foreligger tilskyndelse.⁸² Hvis provokationsgrænsen overskrides, skal beviser tilvejebragt via agenten som udgangspunkt udelukkes fra sagen, jf. f.eks. *Bannikova v. Russia*, præmis 56. Det kan i praksis have den retsvirkning, at tiltalte skal frifindes, såfremt bevismaterialet har afgørende betydning for at opnå domfældelse.⁸³

Ifølge dansk ret overskrides provokationsgrænsen allerede, hvis en kriminel foretager *yderligere* kriminalitet som følge af politiets handlinger. Der skal således mindre til for at overskride den danske provokationsgrænse, men til gengæld er retsvirkningen ikke, at der automatisk skal ske udelukkelse af de fremkomne beviser med risiko for frifindelse af tiltalte.⁸⁴ Derimod kan provokationsgrænsens overskridelse tillægges betydning ved strafudmålingen. Det er derved ikke ansvarsfritagende efter dansk ret, at grænserne for lovlig agentvirksomhed er overskredet, men tiltalte kan ikke straffes for den yderligere kriminalitet, som er forårsaget af agenten, jf. afsnit 2.2.2.

⁷⁹Kjølbro (2023) s. 672

⁸⁰Se f.eks. *Ramanuskas v. Lithuania* pr. 54

⁸¹Nævnt i *Bannikova v. Russia* pr. 35-37

⁸²Madsen (2017) s. 100f.

⁸³Ibid. s. 102

⁸⁴Ibid.

2.3.2. EMRK art. 8

Ifølge EMRK art. 8, stk. 1, har enhver ”ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance”. Spørgsmålet er derefter, om anvendelsen af hemmelige agenter udgør et indgreb i retten til privatliv.⁸⁵

Begrebet *privatliv* skal forstås bredt, og det er ikke muligt at definere det udtømmende, men bestemmelsen beskytter bl.a. udvikling af det enkelte individs personlighed i forhold til andre mennesker uden udefrakommende indblanding og etablering og udvikling af relationer til andre. Endvidere omfatter det retten til at leve privat og at skærme sig fra uønsket opmærksomhed.⁸⁶

Agentvirksomhed eller infiltration kan anses som et slags indgreb i disse rettigheder. Når en politibetjent går undercover for at stifte bekendtskab med mistænkte med det formål at indhente informationer om deres forbrydelser, er det nærliggende at forestille sig, at vedkommende gerne ville have været denne kontakt foruden, hvis han var klar over, at det var en politibetjent, han talte med.⁸⁷ Således synes agenten at gøre indgreb i borgerens privatliv, herunder selvbestemmelsesretten ift. hvem man ønsker at danne relationer med, idet bekendtskabet ikke er frivilligt for den mistænkte.⁸⁸

EMD har dog fastslået i praksis, at anvendelse af hemmelige agenter som led i en efterforskning ikke i sig selv udgør et indgreb i en mistænks privatliv i strid med EMRK art. 8, stk. 1.⁸⁹ Se hertil *Lüdi v. Switzerland*, præmis 40:

“[...]in the present case the use of an undercover agent did not, either alone or in combination with the telephone interception, affect private life within the meaning of Article 8[...].”

Således kan det udledes af præmissen, at selve brugen af agenter ikke falder inden for anvendelsesområdet for EMRK art. 8, stk. 1.⁹⁰ Præmissen er imidlertid konkret formuleret, jf. ordene ”*in the present case*”, og begrundelsen for EMD’s konklusion synes at være, at fordi *Lüdi* var involveret i narkohandel, måtte han have forudset risikoen for at støde på en undercoveragent, hvis opgave ville være at afsløre ham.⁹¹ Således foreligger der en form for egen skyld.⁹² Selvom EMD’s afvisning af, at anvendelse af undercoveragenter i sig selv udgør en krænkelse af privatlivet efter EMRK art. 8, ikke direkte er blevet modsagt i senere afgørelser⁹³, kan det således ikke med sikkerhed afvises, at EMD i andre særlige tilfælde vil nå frem til, at brugen af undercoveragenter udgør et indgreb i retten til privatliv.

I senere domme vedrørende brugen af undercoveragenter har EMD afvist at tage stilling til, om EMRK art. 8 var krænket, allerede fordi EMD fandt, at EMRK art. 6 var krænket.⁹⁴ Det kan derved tyde på, at det vil være relevant at vurdere, om politiets undercoveraktion er i

⁸⁵Lentz (2019) s. 138

⁸⁶Kjølbros (2023) s. 861

⁸⁷Lentz (2019) s. 143

⁸⁸Ibid.

⁸⁹Kjølbros (2023) s. 874

⁹⁰Lentz (2019) s. 139

⁹¹*Lüdi v. Switzerland*, pr. 40

⁹²Lentz (2019) s. 140

⁹³Ibid. s. 141

⁹⁴Se f.eks. *Vanyan v. Russia*, pr. 70 og *Teixeira de Castro v. Portugal*, pr. 42-43

overensstemmelse med art. 8, i de tilfælde hvor der ikke foreligger ”incitament”, hvormed art. 6 ikke vil være krænket.⁹⁵ Således kan man forestille sig, at brugen af hemmelige agenter i nogle tilfælde vil kunne anses som et indgreb i privatlivet.

Det følger imidlertid af praksis fra EMD, at det udgør et indgreb i privatlivet efter EMRK art. 8, stk. 1, når politiet foretager hemmelig overvågning og aflytning af privatpersoner ifm. en efterforskning, jf. f.eks. *Lysyuk v. Ukraine*, præmis 51:

”[...]the recording was organized and carried out with the authorities’ involvement, in this case direct, it falls within the ambit of Article 8[...]”

Det kan derved udgøre et indgreb i privatlivet, hvis der f.eks. foretages aflytning ifm. agentvirksomhed eller infiltration. Se nærmere herom i afsnit 3.2.2.

EMRK art. 8 sikrer dog ikke borgerne en ubetinget beskyttelse af de i bestemmelsen nævnte rettigheder.⁹⁶ Offentlige myndigheder kan efter art. 8, stk. 2, gøre indgreb i rettighederne, såfremt tre betingelser er opfyldt. Der gælder et legalitetskrav, hvorefter indgrebet skal være i overensstemmelse med loven. Endvidere gælder et proportionalitetskrav, som tilsiger, at indgrebet skal være nødvendigt i et demokratisk samfund, og slutteligt et krav om lovligt formål, hvorefter indgrebet skal varetage ét eller flere af de lovlige hensyn, som er oplyst i art. 8, stk. 2.⁹⁷ Se nærmere om legalitetskravet i afsnit 3.2.2.

3. Nærmere om brugen af infiltration i uopklarede sager

I følgende afsnit behandles de retlige problemstillinger, som kan opstå, når politiet gør brug af infiltration i efterforskningen af uopklarede straffesager. Sagen om drabet på Louise Borglit anvendes som illustration og Højesteretskendelsen U 2024.3334 H af den 14. maj 2024 (herafter benævnt *Agent Frank-sagen*) analyseres i forlængelse heraf.

Da kendelsen er den første af sin slags i dansk ret, som tager stilling til infiltration i bagudrettet efterforskning, inddrages også praksis fra EMD til at belyse problemstillingerne.

3.1. *Agent Frank-sagens faktuelle omstændigheder*

Højgravide Louise Borglit blev den 4. november 2016 dræbt af knivstik i Elverparken i Herlev. Efterforskningen førte i lang tid ikke til en opklaring af gerningsmanden, selvom politiet havde en mistænkt. Den mistænkte (herefter benævnt T) afsonede i Enner Mark Fængsel i 2020 en fængselsstraf på 8 år for et andet forhold. For at afklare, om T kunne være gerningsmanden, indsatte politiet i samarbejde med Politiets Efterretningstjeneste (PET) den 27. oktober 2020 polititjenestemanden ”agent Frank”, som foregav at være medindsat i fængslet, på samme afdeling som T.

Under infiltrationen blev samtaler mellem T og Frank optaget med skjult udstyr båret af Frank, og der blev foretaget aflytning af T’s og Franks celler samt videooptagelse af deres gårdture i

⁹⁵Lentz (2019) s. 141

⁹⁶Halleskov & Terkelsen (2023) s. 302

⁹⁷Ibid.

fængslet. Endvidere blev der efter infiltrationens ophør foretaget rumaflytning og observation, hvor Frank besøgte T i fængslet.

T blev den 8. november 2022 tiltalt for drabet på Louise Borglit, og straffesagen imod ham startede ved byretten den 2. maj 2023. Under sagen var der bl.a. spørgsmål om, hvorvidt beviser fremskaffet af Frank på ovennævnte måde samt vidneforklaring fra Frank kunne indgå som bevis i straffesagen, idet T's forsvarer gjorde gældende, at der var tale om ulovligt tilvejebragte beviser. Forsvareren mente, at optagelserne havde karakter af afhøringer, hvormed RPL §§ 750 og 752 var tilsidesat, idet T ikke var gjort bekendt med en sigtelse samt retten til ikke at udtale sig. Det blev endvidere gjort gældende, at anvendelse af beviserne ville være i strid med EMRK, art. 6, stk. 1 og 8, stk. 2. Straffesagen blev udsat med henblik på domstolenes afklaring heraf. Højesteret har ved kendelse af den 14. maj 2024⁹⁸ taget stilling til det afgørende spørgsmål – om beviserne kunne tillades anvendt i straffesagen mod T.

3.2. Infiltrationen og aflytningen

I følgende afsnit behandles selve iværksættelsen af infiltrationen og aflytningen af T i Agent Frank-sagen samt visse problemstillinger, som det har medført.

Politiet havde forud for indsættelsen af agent Frank indhentet retskendelse til at foretage rumaflytning af T's og Franks celler.

Det følger af en rapport fra PET af 20. april 2022, at det imidlertid ikke blev forelagt retten, om politiet kunne indsætte politiagenten i fængslet.⁹⁹ Dette skyldes, at der var tale om *infiltration* i en *bagudrettet efterforskning* af en forbrydelse begået i 2016, hvorfor agentreglerne ikke er anvendelige¹⁰⁰, jf. også afsnit 2.2.3.1. og 2.2.4. Dermed udgjorde infiltrationen et led i politiets almindelige efterforskningskompetence, jf. RPL § 742, stk. 2, hvorfor en retskendelse efter RPL § 754 c ikke var nødvendig. Det blev heller ikke forelagt retten, om infiltratoren kunne bære skjult aflytningsudstyr og derved foretage lydoptagelser af T. Politiet og anklagemyndigheden iværksatte infiltrationen og de personbårne lydoptagelser på baggrund af en juridisk vurdering.

3.2.1. Saglighed og proportionalitet

Da infiltrationen blev iværksat af politiet uden rettens godkendelse, og der ikke er fastsat nærmere regler i lovgivningen, opstår spørgsmålet, om politiet frit kan indlede en infiltration.

Højesteret har anført i kendelsen, at et efterforskningskridt som dette, der følger af politiets almindelige efterforskningskompetence, er underlagt et almindeligt sagligheds- og proportionalitetskrav. Proportionalitetskravet indebærer, at der skal være et rimeligt forhold mellem mål og middel, hvormed et indgreb ikke må stå i misforhold til sagens betydning samt indgrebets nødvendighed. En indgribende foranstaltning må således ikke anvendes, hvis et mindre indgreb er tilstrækkeligt.¹⁰¹

Om infiltrationen har været saglig og proportional, må bedømmes ud fra en helhedsvurdering, hvori der må inddrages momenter som kriminalitetens alvorlige karakter, graden af mistanke

⁹⁸U 2024.3334 H

⁹⁹Ibid. s. 3

¹⁰⁰Ibid.

¹⁰¹Henricson (2022) s. 262ff.

mod T og om det var muligt at anvende andre efterforskningsmidler.¹⁰² Højesteret udtaler, at der ved vurderingen af om kravene er opfyldt, på den ene side må lægges vægt på, at der var tale om en intensiv form for infiltration, at efterforskningen relaterede sig til en allerede begået forbrydelse, at infiltrationen var rettet mod en mistænkt, som sad i fængsel, og at infiltrationen havde til formål at få oplysninger fra den mistænkte ved at udvikle en form for kammeratskab med ham med den risiko til følge, at den mistænkte kunne inkriminere sig selv. På den anden side må det tillægges vægt, at der er tale om efterforskning af en forbrydelse af en særdeles alvorlig karakter, at andre efterforskningsmuligheder var udtømt samt at der i forvejen var en mistanke om, at T var gerningsmanden.¹⁰³

Da efterforskningsmulighederne var udtømt, kan det antages, at en mindre indgribende foranstaltning ikke havde været tilstrækkelig. Højesteret fandt da også efter en samlet vurdering, at politiets og anklagemyndighedens beslutning om at iværksætte infiltrationen var saglig og proportional.

Højesteret har desuden anført, at der grundet infiltrationens intensive karakter på forhånd bør være givet klare, konkrete og udførlige retningslinjer for infiltrationen, og at der løbende skal foretages kontrol med infiltratorens ageren. Dette stemmer overens med EMD's krav til anvendelsen af undercoveragenter, jf. afsnit 2.3.1.

Politiet havde forud for infiltrationen udarbejdet en kladde af 19. oktober 2020 vedrørende den juridiske ramme, som blev forelagt for landsretten og Højesteret. Heri var der opstillet betingelser for infiltrationen. Af kladden følger, at det er frivilligt for den mistænkte at være sammen med infiltratoren, og at hvis T tilkendegiver, at han ikke vil tale om drabet i Elverparken, skal det respekteres af infiltratoren i situationen, men er ikke til hinder for, at emnet tages op igen på et senere tidspunkt.¹⁰⁴ Agent Franks styringsofficer i PET afgav under sagen vidneforklaring, hvorefter det lagdes til grund, at disse retningslinjer blev efterlevet af Frank. Desuden forklarede styringsofficeren, at der var daglig kontakt og kontrol med Frank.

Der har således været løbende kontrol med infiltratorens ageren, og der har inden iværksættelsen foreligget klare og forudsigelige procedurer for foranstaltningen og kontrollen hermed. Højesteret fandt derefter, at der havde været ført tilstrækkelig kontrol med infiltrationen.

3.2.2. Aflytningen og EMRK art. 8

T's forsvarer gjorde under sagen gældende, at aflytningen af T var i strid med EMRK art. 8, stk. 2, idet den manglede hjemmel i dansk ret.

Af sagen fremgår, at byretten ved kendelse den 9. oktober 2020, jf. RPL § 781, stk. 1 og 5, jf. § 780, stk. 1, nr. 2, godkendte, at politiet i en afgrænset periode kunne foretage rumaflytning af hhv. T's og Franks celle i Enner Mark Fængsel. Den 25. juni 2021 fik politiet endnu en retskendelse i medfør af RPL § 781, stk. 1 og 5, jf. § 780, stk. 1, nr. 2, og § 791 a, stk. 3, til i fire uger at foretage rumaflytning og observation via tv-kamera i T's celle samt besøgsrummet i Nørre Snede Fængsel, hvor T senere var blevet flyttet til. Indgrebene blev forlænget flere gange.

¹⁰²U 2024.3334 H s. 4f.

¹⁰³Ibid. s. 59f.

¹⁰⁴Ibid. s. 23

Rumaflytningerne, som udgør et straffeprocessuelt tvangsindgreb, havde således hjemmel i retsplejeloven og var godkendt af byretten, hvorfor landsretten og Højesteret fandt, at der ift. disse beviser ikke var spørgsmål om tilsidesættelse af EMRK art. 8, stk. 2.

For så vidt angår lydoptagelserne opnået ved hjælp af personbåret aflytningsudstyr var der som nævnt ikke indhentet retskendelse. Lovligheden af disse aflytninger har således ikke været forelagt domstolene inden iværksættelsen.

Som nævnt følger det af praksis fra EMD, at politiets hemmelige overvågning og aflytning af personer som led i en efterforskning udgør en krænkelse af privatlivet i strid med EMRK art. 8, stk. 1, jf. afsnit 2.3.2. I overensstemmelse hermed har landsretten udtalt:

”[...]aflytninger foretaget af en polititjenestemand med personbåret skjult aflytningsudstyr i et lukket fængsel som led i en efterforskning udgør et indgreb i udøvelsen af den aflyttedes privatliv efter EMRK artikel 8, stk. 1.”¹⁰⁵

Højesteret var enige i, at det udgjorde et indgreb i T's privatliv.¹⁰⁶ Indgrebet skal således opfylde legalitetskravet i EMRK art. 8, stk. 2, for ikke at indebære en krænkelse af EMRK.

EMRK art. 8, stk. 2's legalitetskrav indebærer et hjemmelskrav, hvorefter et indgreb, for at være lovligt, skal have grundlag i og foretages i overensstemmelse med nationale regler. Hjemmelsgrundlaget skal være tilgængeligt og forudsigeligt, men det er ikke et krav, at hjemlen er en formel lov. Uskreven ret, retspraksis og bekendtgørelser kan efter omstændighederne udgøre en tilstrækkelig hjemmel.¹⁰⁷

Landsretten har anført, at aflytninger foretaget af en polititjenestemand med skjult personbåret aflytningsudstyr ikke er reguleret i RPL eller i øvrigt. Således var aflytningen iværksat efter politiets og anklagemyndighedens juridiske vurdering, om at der var tale om et nødvendigt efterforskningsmiddel. Dette er dog ikke nok til, at hjemmelskravet i EMRK art. 8, stk. 2, kan anses for opfyldt. I øvrigt anføres det, at det ikke kan føre til en anden vurdering, at der forelå en skriftlig instruks for infiltrationen.¹⁰⁸ De anførte grunde er tiltrådt af Højesteret.¹⁰⁹

Domstolene fandt derefter, at legalitetskravet i EMRK art. 8, stk. 2, ikke var opfyldt, hvorfor de personbårne lydoptagelser var i strid med EMRK, hvormed de udgør ulovligt tilvejebragte beviser. Dog anfører domstolene, at dette ikke i sig selv er til hinder for, at optagelserne, som er opnået ved hjælp af det personbårne aflytningsudstyr, kan anvendes som bevis i straffesagen.¹¹⁰ Om optagelserne kan tillades anvendt som bevis må vurderes efter reglerne om ulovligt tilvejebragte beviser, hvilket behandles i afsnit 3.5.

3.3. Retssikkerhedsmæssige spørgsmål i relation til EMRK art. 6, stk. 1

Som nævnt i afsnit 2.3.1. følger det af praksis fra EMD, at brugen af undercoveragenter, herunder ved infiltration, ikke i sig selv er i strid med EMRK art. 6, stk. 1, så længe der er klare og forudsigelige procedurer og kontrol med foranstaltningerne. Der er imidlertid tale om en

¹⁰⁵Ibid. s. 24

¹⁰⁶Ibid. s. 60f.

¹⁰⁷Halleskov & Terkelsen (2023) s. 304

¹⁰⁸U 2024.3334 H s. 24

¹⁰⁹Ibid. s. 60f.

¹¹⁰Ibid. s. 13, 25 og 61

særlig situation, idet infiltrationen og aflytningen af tiltalte er sket i et lukket fængsel. Selvom Højesteret har konkluderet, at infiltrationen var saglig og proportional, og at det ikke i sig selv kan afskære fremlæggelsen af de personbårne lydoptagelser, at disse er tilvejebragt i strid med EMRK art. 8, stk. 2, opstår der en række retssikkerhedsmæssige spørgsmål ift., om T har været sikret retten til en retfærdig rettergang – herunder særligt ift. retten til ikke at udtale sig og selvinkrimineringsforbuddet, som er grundlæggende retsprincipper. Disse behandles i det følgende.

3.3.1. Særligt sårbar situation

I vurderingen af, om det strider mod grundlæggende retsprincipper efter EMRK art. 6, stk. 1, at lade bevismateriale fra infiltrationen indgå i sagen, har domstolene lagt vægt på, om T har været i en særligt sårbar situation som følge af at være indsat i et lukket fængsel.

Udgangspunktet er, at en indsat i et fængsel må antages at befinde sig i en særligt sårbar situation, og at et fængsel ikke udgør en tryk ramme for infiltration af en mistænkt.¹¹¹ Der må dog foretages en konkret vurdering i det enkelte tilfælde. Byretten har i sin kendelse anført, at det hertil må vurderes, om infiltrationen har fundet sted i betryggende rammer, og der må lægges vægt på styrkeforholdet mellem T og Frank, og om T har været under et psykologisk pres.

I sin vurdering af ovenstående har by- og landsretten lagt vægt på, at T, som allerede afsonede en fængselsstraf for drabsforsøg og også tidligere har begået kriminalitet, var vant til at opholde sig og begå sig i et lukket fængsel – i modsætning til den rolle, som agent Frank spillede. Derudover fremstod T som fysisk og psykisk overlegen i forhold til Frank. Endvidere konkluderes det, at infiltrationen har foregået i betryggende rammer i det lukkede fængsel og senere i et besøgsrum under én til én kontakt mellem T og Frank.¹¹²

Det fremhæves også, at T var afsoner af en fængselsdom og ikke varetægtsfængslet.¹¹³ I forbindelse hermed henviser byretten til EMD's dom *Allan v. The United Kingdom*. I sagen var klageren varetægtsfængslet som mistænkt for et mord. Klager nægtede at udtale sig under politiets afhøringer, hvorfor det blev besluttet at anbringe H, der fungerede som meddeler for politiet, i samme celle som klager med det formål at fremskaffe informationer fra ham om drabet. H blev vejledt af politiet til at presse klageren og fik herved angiveligt lokket en tilståelse ud af ham.¹¹⁴

Allan v. The United Kingdom adskiller sig dog fra Agent Frank-sagen ved, at klager var varetægtsfængslet for det drab, som politiet efterforskede. Det fremgår af dommen, at han blev afhørt af politiet flere gange angående drabet, og at politiet forhørte ham udførligt og i lang tid for at han skulle miste kontrollen og blive usikker, så han ville være mere snakkesalig og sårbar over for H, når han vendte tilbage til fængslet.¹¹⁵ EMD udtalte også, at klager var udsat for et psykologisk pres, som påvirkede frivilligheden af de oplysninger, som han angiveligt gav til H.¹¹⁶ Han var således som mistænkt i en drabssag under utilbørligt pres fra politiet, hvilket har gjort ham mere sårbar over for meddeleren. T i Agent Frank-sagen kan ikke antages at have været udsat for samme psykologiske pres. Han var ikke varetægtsarrestant, men derimod

¹¹¹Ibid. s. 11

¹¹²Ibid. s. 11f. og 25

¹¹³Ibid. s. 11

¹¹⁴*Allan v. United Kingdom* pr. 8-16

¹¹⁵Ibid. pr. 14

¹¹⁶Ibid. pr. 52

afsonede han en lang dom. T blev heller ikke afhørt, mens infiltrationen foregik, hvorfor han ikke af politiet kunne blive påvirket til at være mere sårbar og til at ville betro sig til sine fængselskammerater. At han var blevet afhørt af politiet ca. to år før infiltrationen, kan ikke antages at have gjort ham særligt sårbar.

By- og landsretten fandt efter en samlet vurdering af ovennævnte momenter, at T *ikke* kan anses for at have befundet sig i en særlig sårbar situation ved at være indsat i et lukket fængsel.¹¹⁷ Højesteret fandt, at T har ”*uanset belastningen ved at afsones straf i et fængsel ikke fremstået som værende særligt sårbar i relationen til Frank*”.¹¹⁸ Det fremgår imidlertid ikke af kendelsen, hvilke momenter Højesteret har lagt til grund for denne konklusion. Det er derfor uvist, om Højesteret lægger vægt på de samme momenter som by- og landsretten. Desuden gengiver Højesteret store dele af Allan v. The United Kingdom i kendelsen, men har ikke fremhævet nogen momenter fra dommen i præmisserne, hvorfor det er uklart, om Højesteret ligesom by- og landsretten har tillagt det væsentlig betydning, at T var afsoner af en fængselsstraf i modsætning til klageren i Allan v. The United Kingdom, som sad varetægtsfængslet.

Højesterets udtalelse viser, at det ikke er til hinder for anvendelse af infiltration, at den mistænkte sidder i fængsel, selvom dette udgør en belastning, og selvom mistænkte som udgangspunkt må antages at være i en særligt sårbar situation. Politiet bør dog have dette med i sine overvejelser, når de ønsker at gøre brug af metoden.

3.3.2. Retten til ikke at udtale sig og selvinkrimineringsforbuddet

Som anført i afsnit 2.3.1. udgør retten til ikke at udtale sig ifm. en afhøring samt forbuddet mod selvinkriminering væsentlige retsgarantier ift. at sikre en retfærdig rettergang, jf. EMRK art. 6, stk. 1. Disse garantier risikerer at blive tilsidesat, når der gøres brug af infiltration i bagudrettet efterforskning, da formålet med infiltrationen netop er at afdække, om den mistænkte er gerningsmand til den forbrydelse, der efterforskes, gennem informationer fra den mistænkte. Herved opstår spørgsmålet, om en infiltrators samtaler med en mistænkt udgør en afhøring, da det i så fald kan have store konsekvenser, idet mistænktets retsgarantier ikke iagttages.

Selvom Højesteret finder, at infiltration kan foretages, selvom mistænkte sidder i fængsel, er det nødvendigt at afdække, om infiltratorens samtaler med mistænkte udgør en skjult afhøring.

3.3.2.1. Retsgrundlaget for afhøringer

Ifølge RPL § 750, 1. pkt. kan politiet foretage afhøringer ifm. efterforskningen af straffesager. De kan dog ikke pålægge nogen at afgive forklaring, og de må ikke anvende tvang for at få nogen til at udtale sig. Således er ingen pligtig til at udtale sig til politiet – dog har man pligt til at oplyse navn, adresse og fødselsdato på forlangende, jf. RPL § 750, 2. pkt.¹¹⁹

Såfremt politiet afhører en sigtet, følger der nogle retsgarantier med for den sigtede. Politiet har bl.a. pligt til forinden en afhøring udtrykkeligt at gøre en sigtet opmærksom på retten til ikke at udtale sig, jf. RPL § 752, stk. 1, 1. pkt.¹²⁰ Sigtedes ret til ikke at udtale sig gælder også ved indenretlige afhøringer, jf. RPL §§ 754, stk. 1 og 861, stk. 1. Dette er udtryk for

¹¹⁷U 2024.3334 H s. 11 og 25

¹¹⁸Ibid. s. 62

¹¹⁹Holst (2024) s. 71

¹²⁰Ibid. s. 72

*selvinkrimineringsforbuddet.*¹²¹ Sigtede personer skal desuden have at vide, hvad de er sigtet for, jf. RPL § 752, stk. 1, 1. pkt.

Såfremt RPL § 752, stk. 1 ikke iagttages, kan det medføre den konsekvens, at afhøringen samt oplysninger opnået derigennem ikke kan bruges som bevis i en straffesag mod den sigtede.¹²² Dette er fastslået i retspraksis, jf. f.eks. U 1997.336 V, hvor RPL § 752, stk. 1 blev tilsidesat under to afhøringer af en sigtet. Landsretten udtalte, at der var tale om en væsentlig retssikkerhedsgaranti, hvorfor hovedreglen ved tilsidesættelse af denne må være, at oplysninger fremkommet ved afhøringerne ikke kan benyttes til skade for tiltalte, medmindre der foreligger særlige omstændigheder. Det vil desuden som udgangspunkt udgøre en krænkelse af EMRK, hvis en sigtet afhøres af politiet uden at blive vejledt om retten til tavshed, og hvis forklaringerne bruges som bevis mod den sigtede i en straffesag.¹²³

Derfor er det også et centralt tema i Agent Frank-sagen, om samtalerne mellem T og Frank udgør afhøringer, og om T må anses som sigtet, da det i så fald kan afskære anklagemyndigheden fra at fremlægge lydoptagelserne som bevis, eftersom T under infiltrationen ikke blev gjort opmærksom på retten til ikke at udtale sig, jf. RPL § 752, stk. 1.

3.3.2.2. Definition af afhøring

Da det har afgørende betydning for sagen, om samtalerne mellem T og Frank udgør afhøringer, er det relevant at klarlægge, hvad der forstås ved en afhøring.

Der findes imidlertid ingen definition i RPL af, hvornår der er tale om en afhøring, og der er alene få bestemmelser, som sætter grænser for politiets afhøringer. Det er fastlagt i RPL § 752, stk. 3, 1. pkt., at der ikke må stilles suggestive eller kaptiøse spørgsmål til en sigtet, hvorved noget, som er benægtet eller ikke erkendt af den sigtede, forudsættes tilstået. Politiet må heller ikke anvende trusler, løfter eller urigtige foregivender under deres afhøringer, jf. RPL § 752, stk. 3, 2. pkt.¹²⁴ Endvidere må en afhøring ikke må trækkes i langdrag med det formål at opnå en tilståelse, jf. RPL § 752, stk. 4.

Byretten har i sin kendelse i Agent Frank-sagen karakteriseret en afhøring ved:

*"[...]en fast og konkret struktur, hvor afhøreren styrer samtalen og stiller spørgsmål med det formål at få informationer om et bestemt tema, og hvor den afhørte bliver spurgt til konkrete omstændigheder vedrørende den kriminalitet, der efterforskes."*¹²⁵

Således er det kendetegnende for en afhøring, at det er politibetjenten, der har styringen og stiller spørgsmål til den, der afhøres. Hvis det omvendt er mistænkte selv, der styrer samtalen og af egen drift udleverer oplysninger, kan det udledes, at dette ikke betegnes som en afhøring.

Byretten bemærker desuden, at det ikke i sig selv udgør en afhøring, at en politibetjent og en mistænkt fører en samtale. Det kan derved konkluderes, at den omstændighed, at agent Frank og T har haft flere samtaler, ikke i sig selv er problematisk.

¹²¹Se herom i afsnit 3.3.2.4

¹²²Kistrup m.fl. (2023) s. 755

¹²³Kjølbro (2023) s. 716

¹²⁴Gammeltoft-Hansen (1989) s. 65

¹²⁵U 2024.3334 H s. 7

Mathias Røjle Bruun har behandlet spørgsmålet om afhøringer i forhold til, når politiet går undercover.¹²⁶ Han anfører, at RPL § 750, som fastslår, at ingen har pligt til at udtale sig til politiet, indebærer et krav om, at politiets afhøringer som udgangspunkt skal udgøre deklarerede samtaler, så personen kan vurdere, om denne ønsker at udtale sig. I forlængelse heraf har han defineret en afhøring ved en formålsbaseret samtale i en professionel kontekst. Herefter antages løs snak også at kunne udgøre eller udvikle sig til en afhøring, hvis politibetjenten er formålsorienteret i sin kommunikation med modparten. Grænsen mellem en uformel samtale og en afhøring kan derfor være flydende. Der må dog foretages en konkret vurdering af, om en samtale udgør en afhøring. Hvis betjenten opfører sig passivt og ikke opsøger information, men alene indsamler den information, som kommer i hans retning, er der formentlig ikke tale om en afhøring.¹²⁷ Omvendt må det ifølge Bruun sidestilles med en afhøring, hvis en agent eller infiltrator aktivt kontakter en person af interesse for efterforskningen og spørger denne ind til omstændigheder omkring den efterforskede forbrydelse, eller hvis vedkommende drejer samtalen ind på forbrydelsen ved at tale om egne virkelige eller fiktive oplevelser.¹²⁸ I Agent Frank-sagen fortalte Frank om fiktive oplevelser for at få T til at tale om drabet i Elverparken. Hvilken betydning, det fik, behandles i afsnit 3.3.3.

Der må foretages en konkret vurdering af de enkelte samtaler mellem Frank og T med henblik på at bedømme, om de må sidestilles med afhøringer. Byretten har anført, at der herved må lægges vægt på, om det var T eller Frank, der var den styrende for samtalerne, og om T af egen drift talte om drabet i Elverparken. De samme momenter er inddraget i Højesterets vurdering.¹²⁹ Se afsnit 3.4. for en nærmere vurdering af samtalerne.

3.3.2.3. En sigtets retsstilling

Når man bliver sigtet for et strafferetligt forhold, er der nogle beskyttelseshensyn, som gør sig gældende, hvorfor man bliver tildelt en række beføjelser og rettigheder.¹³⁰ Som nævnt i afsnit 3.3.2.1. er det kun sigtede personer, der ifm. afhøringer skal oplyses om retten til ikke at udtale sig, jf. RPL § 752, stk. 1. Derudover har man som sigtet bl.a. ret til at få en forsvarer beskikket, jf. RPL §§ 730, 731 og 732.¹³¹ Sigtede skal vejledes om retten til forsvarerbeskikkelse, når sigtelsen vedrører en lovovertrædelse, der kan medføre højere straf end bøde, jf. bekendtgørelse nr. 467 af 26. september 1978 § 1, stk. 1.

En sigtelse skaber ikke alene rettigheder for og medfører en beskyttelse af den sigtede, men skaber også grundlag for, at der kan foretages tvangsindgreb, hvorfor det er relevant at klarlægge, hvornår en person kan betegnes som sigtet. RPL indeholder ingen definition af en sigtelse. Det beror på en konkret vurdering af graden og styrken af mistanke mod den pågældende, om vedkommende kan betegnes som sigtet eller blot mistænkt.¹³²

Ved vurderingen af, om mistanken mod en person har en sådan styrke, at vedkommende må anses for sigtet, kan der tages udgangspunkt i RPL § 96, stk. 2, som fastslår *objektivitetsprincippet*, hvorefter anklagemyndigheden skal påse, at der ikke sker strafforfølgning af uskyldige

¹²⁶Bruun (2023) s. 142f.

¹²⁷Ibid.

¹²⁸Ibid.

¹²⁹U 2024.3334 H s. 62

¹³⁰Kistrup m.fl. (2023) s. 178

¹³¹Holst (2024) s. 45ff.

¹³²Kistrup m.fl. (2023) s. 178f.

personer.¹³³ Det samme princip, som også er tæt forbundet med *den materielle sandheds princip*¹³⁴, gør sig ligeledes gældende for politiets efterforskning.¹³⁵ Da en sigtelse udgør et led i strafforfølgning, kan der kun rejses sigtelse under særlige omstændigheder i form af f.eks. spor og udsagn, som objektivt set og med rimelighed taler for en persons mulige skyld. Således må der ikke rejses sigtelse på et spinkelt grundlag.¹³⁶ Det er derved afgørende for, om en person er sigtet, at mistanken mod vedkommende er af en vis styrke og hviler på et objektivt grundlag.¹³⁷

Grænsen mellem mistanke og sigtelse er flydende, men det er i visse tilfælde klart, at en person skal anses som sigtet. Dette gør sig gældende, såfremt der formelt er tilkendegivet en sigtelse, eller hvis der overfor en person anvendes tvangsindgreb, som kun kan benyttes, såfremt der foreligger en sigtelse – f.eks. kan kun sigtede personer varetægtsfængsles, jf. RPL § 762.¹³⁸ I tilfælde, hvor det er uklart, om der er begået en forbrydelse, men klart at det i givet fald er en bestemt person, der er gerningsmanden, bør vedkommende betragtes som sigtet. Hvis det omvendt er klart, at der er begået en forbrydelse, men uklart hvem gerningsmanden ud af flere mulige er, forudsætter sigtelse en indskrænkning af personkredsen.¹³⁹ Dette stemmer overens med Eva Smiths synspunkt, om at en person bør anses for sigtet, når mistanken samler sig mod en bestemt person, og efterforskningen direkte retter sig mod vedkommende og ikke mod en bredere kreds.¹⁴⁰

Uanset at en sigtelse også medfører visse konsekvenser, bør en person i tvivlstilfælde anses som sigtet og derved opnå den beskyttelse, som medfølger.¹⁴¹ Der har i praksis dannet sig en slags mellemform, hvor en person afhøres med en sigtets retsstilling. I sådanne tilfælde er den afhørte blevet underrettet om, at denne ikke er forpligtet til at udtale sig, men vedkommende er ikke reelt sigtet. Hensigten er i et vist omfang at søge sigtedes rettigheder opnået uden at konkretisere sigtelsen.¹⁴² Det er dog ikke klart, hvilke rettigheder, den mistænkte tillægges ved mellemformen.¹⁴³ Således har det i litteraturen og praksis været diskuteret, om mellemformen medfører retten til forsvarerbeskikkelse. Hans Gammeltoft-Hansen har gjort gældende, at den mistænkte opnår fuld adgang til at få en forsvarer samt aktindsigt mv.¹⁴⁴ Domstolene har dog afvist dette i bl.a. U 2012.272 H, hvor det blev fastslået, at der ikke var hjemmel i RPL §§ 731 eller 732 til at beskikke en forsvarer for personer, som blev afhørt med en sigtets retsstilling, men som ikke reelt var sigtet. Meget tyder derfor på, at mellemformen ikke medfører de samme rettigheder som en sigtelse, og det kan derfor være betænkeligt at anvende den.¹⁴⁵ Når politiet afhører en person med en sigtets retsstilling, er det typisk fordi, mistanken mod personen er for svag eller usikker, hvorfor der ikke er grundlag for at rejse en egentlig sigtelse. Men ved at gøre den afhørte opmærksom på, at han ikke har pligt til at udtale sig, kan politiet slippe for senere beskyldninger om, at RPL § 752, stk. 1 ikke er iagttaget.¹⁴⁶ Da hverken sigtede eller

¹³³Ibid.

¹³⁴Se nærmere herom i afsnit 2.2.2.

¹³⁵Kistrup m.fl. (2023) s. 29

¹³⁶Ibid. s. 178ff.

¹³⁷Vestergaard (2018) s. 81f.

¹³⁸Kistrup m.fl. (2023) s. 179

¹³⁹Ibid. s. 180

¹⁴⁰Smith (2015) s. 37

¹⁴¹Kistrup m.fl. (2023) s. 180

¹⁴²Ibid.

¹⁴³Ibid. s. 181

¹⁴⁴Gammeltoft-Hansen (1989) s. 12

¹⁴⁵Jochimsen & Sørensen (2024) s. 42

¹⁴⁶Lindegaard (1983) s. 79 og Kistrup m.fl. (2023) s. 180f.

ikke-sigtede har pligt til at udtale sig til politiet, jf. RPL § 750, ændrer dette ikke noget, idet den afhørte blot gøres opmærksom på en rettighed, som han allerede har.¹⁴⁷

I Agent Frank-sagen var det inden iværksættelsen af infiltrationen vurderet af politiet, at mistanken mod T ikke var af en sådan styrke, at der var grundlag for at sigte ham for drabet i Elverparken. Han blev før infiltrationen afhørt af politiet tre gange – fortsat uden sigtelse, men han blev afhørt med en sigtets retsstilling som beskrevet ovenfor. Det blev dog vurderet, at mistanken mod T alligevel var af sådan en styrke, at han fik beskikket en forsvarer, selvom han reelt ikke var sigtet.¹⁴⁸

Selvom T ikke var sigtet for drabet i Elverparken, fastslog by- og landsretten i deres kendelser, at T havde visse rettigheder, eftersom han var genstand for en strafferetlig efterforskning. Landsretten udtalte herefter:

”[...]tiltalte, der ikke var sigtet, men tidligere havde været afhørt med en sigtets rettigheder, som mistænkt var genstand for en strafferetlig efterforskning og dermed beskyttet af retten til ikke at udtale sig efter retsplejelovens regler og af selvinkrimineringsforbuddet i EMRK artikel 6, stk. 1”¹⁴⁹

Det antages, at Højesteret er enig i, at T var beskyttet af retten til ikke at udtale sig og selvinkrimineringsforbuddet, selvom dette ikke nævnes direkte, idet Højesteret udtaler, at det må vurderes, om T’s ret til ikke at inkriminere sig selv samt til ikke at udtale sig, var blevet tilsidesat, og at denne vurdering beror på samtalerne mellem T og Frank.¹⁵⁰

Således er det ikke afgørende for beskyttelsen af T, om han reelt måtte anses som sigtet eller ej, da det vurderes, at T uanset er beskyttet af retten til ikke at udtale sig og selvinkrimineringsforbuddet. Det afgørende bliver derimod, om samtalerne mellem T og Frank må anses som afhøringer, da han i så fald skulle være gjort opmærksom på retten til ikke at udtale sig.

Det kan give anledning til undren, at T på visse punkter har fået retsstilling som en sigtet, herunder ved forsvarerbeskikkelse, men at han ikke er blevet underrettet herom. Ifølge EMRK art. 6, stk. 3, litra a, har enhver, der er anklaget for en lovovertrædelse, ret til snarest muligt at blive underrettet om den sigtelse, der er rejst mod ham.¹⁵¹ Såfremt der forelå en reel sigtelse mod T, burde han derfor være blevet underrettet herom. Dette kunne imidlertid spolere formålet med infiltrationen og afsløre infiltratoren. Situationen kan sammenlignes med aflytning af mistænkte, jf. RPL § 780, stk. 1, nr. 1 og 2, hvorunder den mistænkte heller ikke underrettes om indgrebet, før aflytningen er afsluttet, jf. RPL § 788, stk. 1. Forskellen er dog, at aflytning er et straffeprocessuelt tvangsindgreb, som kræver retskendelse og opfyldelse af en række materielle betingelser, hvorfor det kan virke mindre betænkeligt, at den mistænkte ikke underrettes om indgrebet. Domstolene har i Agent Frank-sagen ikke taget stilling til, om det var problematisk, at T blev behandlet som en sigtet, uden at der forelå en reel sigtelse og underretning herom. Det kan muligvis skyldes, at de har anset det for at være en naturlig del af infiltrationen og dens formål, men det er ud fra kendelsen ikke muligt at sige noget nærmere om domstolens holdning.

¹⁴⁷Holst (2024) s. 45

¹⁴⁸U 2024.3334 H s. 6f.

¹⁴⁹Ibid. s. 24

¹⁵⁰Ibid. s. 62

¹⁵¹Kjølbro (2023) s. 738

3.3.2.4. Nærmere om selvinkrimineringsforbuddet

T var som nævnt i afsnit 3.3.2.3. beskyttet af retten til tavshed og selvinkrimineringsforbuddet. Disse retsgarantier er tæt forbundet. *Forbuddet mod selvinkriminering* indebærer, at en sigtet ikke har pligt til at bidrage til sagens opklaring. Det er op til anklagemyndigheden at bevise den pågældendes skyld, hvorfor den sigtede ikke kan pålægges nogen bevisbyrde.¹⁵²

Selvom det ikke fremgår af ordlyden, indeholder EMRK art. 6, stk. 1, om retten til en retfærdig rettergang, ligeledes et selvinkrimineringsforbud.¹⁵³ Det centrale i dette forbud er respekt for tiltaltes vilje og ønske om ikke at ville udtale sig. Således må politiet ikke forsøge at lokke en tilståelse ud af en tiltalt, som har valgt ikke at udtale sig, og anklagemyndigheden må ikke gøre brug af beviser, der er tilvejebragt ved forskellige former for tvang i strid med tiltaltes egen vilje.¹⁵⁴

Der er risiko for, at den mistænkte kommer til at inkriminere sig selv over for infiltratoren og derved bidrage til sagens opklaring. Derfor er det væsentligt, at infiltration ikke indebærer en omgåelse af den mistænkte ønske om tavshed og dermed en tilsidesættelse af mistænkte vilje.

Det fremgår af Agent Frank-sagen, at T var blevet afhørt af politiet flere gange, og at han afgav forklaring hver gang. Dette i modsætning til *Allan v. The United Kingdom*, som fremhævet i afsnit 3.3.1., hvor klager efter råd fra sin advokat konsekvent havde benyttet sig af sin ret til tavshed, hvorfor meddeleren H blev indsat i klagers celle for at fremskaffe oplysninger fra ham. EMD fandt som følge deraf, at oplysningerne fra klager var indhentet i strid med hans vilje, og at det udgjorde en krænkelse af hans ret til tavshed og selvinkrimineringsforbuddet at anvende dem i straffesagen mod ham.¹⁵⁵ Da T ikke har nægtet at udtale sig, har politiet ikke på samme måde forsøgt at fremskaffe oplysninger imod hans vilje. I afsnit 3.3.2.5. nedenfor undersøges, om T's vilje er blevet respekteret ift. selve etableringen af samværet og samtalerne.

3.3.2.5. Frivillighed

I relation til selvinkrimineringsforbuddet og respekten for tiltaltes vilje, er det et væsentligt moment i vurderingen af, om T har været sikret retten til en retfærdig rettergang, om kontakten og samtalerne mellem T og Frank har været frivillige.

Som anført i afsnit 3.2.1. var det ifølge politiets kladde af 19. oktober 2020 en betingelse for gennemførelsen af infiltrationen, at samværet mellem T og agent Frank foregik frivilligt, og at Frank skulle respektere, hvis T ikke ville tale om drabet i Elverparken. Det kan diskuteres, hvorvidt samværet kan karakteriseres som fuldstændig frivilligt, når det har foregået i et lukket fængsel.

Politiet havde initieret samværet mellem T og Frank ved at indsætte Frank i fængslet. Styringsofficeren fra PET har dog under sin vidneforklaring for byretten forklaret, at han ikke havde indflydelse på, at T og Frank skulle have fællesskab med hinanden og ej heller hvilke celler, de havde i fængslet, men at dette var op til fængselspersonalet. Desuden har T haft mulighed for at fravælge samværet med Frank, idet T ifølge sin forklaring for byretten modtog et forslag om få Frank som fællesskabsmakker på den særligt sikrede afdeling i Enner Mark Fængsel,

¹⁵²Kistrup m.fl. (2023) s. 196

¹⁵³Kjølbro (2023) s. 708 og f.eks. *Allan v. United Kingdom* pr. 44

¹⁵⁴Kjølbro (2023) s. 709f. og 716

¹⁵⁵*Allan v. United Kingdom* pr. 52

hvilket T accepterede. Således var samværet i overensstemmelse med fængslets regler, og det foregik med samtykke fra T og uden påvirkning fra politiet. T har derved haft valgfrihed mht. samværet til en vis grad, idet han kunne have fravalgt samværet med Frank. Herved adskiller sagen sig også fra omstændighederne i Allan v. The United Kingdom, hvor politiet havde sørget for, at meddeleren H blev placeret i samme celle som klageren.¹⁵⁶ Klager kunne derved ikke fravælge samværet med meddeleren.

By- og landsretten fandt på baggrund af ovenstående, at samværet mellem T og Frank havde været frivilligt, uanset at T havde haft *”begrænsede valgmuligheder med hensyn til en fællesskabsmakker på særlig sikret afdeling [...]”*.¹⁵⁷ Det kan derved antages, at politiet godt må initiere samværet, uden at det har konsekvenser for frivilligheden, så længe den mistænkte dog har mulighed for at fravælge samværet med infiltratoren.

Infiltrationen i Enner Mark Fængsel sluttede den 23. november 2020. Mere end et år senere ønskede politiet at genoptage infiltrationen i Nørre Snede Fængsel, hvor T var blevet forflyttet til. I et postkort, som foregav at være sendt af Frank fra Columbia, blev T spurgt, om han ville have besøg af Frank, hvilket T takkede ja til. Herefter besøgte Frank T i fængslet fire gange over knap fire måneder.¹⁵⁸ Da T selv valgte at få Frank på besøg, må disse samvær også karakteriseres som frivillige.

Højesteret har i kendelsen ikke direkte udtalt sig om frivilligheden i relation til samværet mellem T og Frank. Det er dog anført, at *”samtalerne mellem T og polititjenestemanden Frank foregik frivilligt og uden, at T er blevet udsat for et utilbørligt pres for at få ham til at tale med Frank om det efterforskede drab.”*¹⁵⁹ På baggrund heraf og henset til at Højesteret stadfæster landsrettens kendelse og generelt er enig i baggrunden for denne, må det formodes, at Højesteret ikke finder, at samværet har været ufrivilligt. Uanset må det antages, at Højesteret finder, at T’s vilje er blevet respekteret, idet han ikke tidligere har nægtet at udtale sig, og da han frivilligt har udtalt sig til Frank.

3.3.3. Dækhistorier

For at styrke sin rolle som fængselsindsat fortalte Frank dækhistorier til T. Frank hævdede at have begået knivvold mod en kvinde i Grønland, hvilket han ifølge historien var varetægtsfængslet for. Senere fortalte han også T, at han stod bag et uopklaret drab på en kvinde i Portugal. Spørgsmålet er, om disse historier udgør et sådant provokationselement, at selvinkrimineringsforbuddet må anses for at være tilsidesat.¹⁶⁰

Franks historier havde betydelige ligheder med T’s baggrund, da T sad fængslet for drabsforsøg mod sin ekskæreste, og da han var mistænkt for det uopklarede knivdrab på Louise Borglit. Det lagdes også til grund, at hensigten med Franks dækhistorier var, at de skulle give T en anledning til at tale om drabet i Elverparken.¹⁶¹

Det er ikke i sig selv i strid med selvinkrimineringsforbuddet, at formålet med infiltrationen er at få den mistænkte til at tale om den efterforskede forbrydelse, men det har betydning, hvordan

¹⁵⁶Allan v. United Kingdom pr. 13

¹⁵⁷U 2024.3334 H s. 12 og 25

¹⁵⁸Ibid. s. 5f.

¹⁵⁹Ibid. s. 62

¹⁶⁰Ibid. s. 12

¹⁶¹Ibid.

den mistænkte bringes til at tale om emnet, idet det ikke må foregå på utilbørlig vis.¹⁶² Det følger dog af RPL § 752, stk. 3, 2. pkt., at politiet ikke må anvende urigtige foregivender. Det er imidlertid nødvendigt for en infiltrator at spille skuespil for at styrke sit dække og virke troværdig i det infiltrerede miljø.¹⁶³ Det må således accepteres, at politiet lyver, når de går undercover, da aktionen ellers mister sit formål. Det er derved ikke problematisk, at Frank har løjet om sin fortid, men det har betydning, om historierne har presset T til at inkriminere sig selv.

By- og landsretten fandt ift. den første dækhistorie om en detaljeret beskrivelse af knivvold mod en kvinde, at det ikke var problematisk, at det matchede T's situation. Dette henset til, at det var fire år siden, at drabet i Elverparken var begået, at T ikke sad varetægtsfængslet for dette drab, samt at T afsonede en dom for drabsforsøg mod en ekskæreste.¹⁶⁴

I forbindelse med dækhistorien om et uopklaret drab viste Frank T, hvor han angiveligt skulle have ramt kvinden på kroppen, hvilket fik T til at relatere historien til danske forhold. Domstolene fandt dog, at historien ikke har lokket eller på anden utilbørlig måde fået T til at tale om drabet i Elverparken, henset til at historien først blev præsenteret for T, flere dage efter at T havde fortalt om drabet i Elverparken.¹⁶⁵ Det kan heraf udledes, at det muligvis kunne have været problematisk, hvis Frank præsenterede sin dækhistorie, inden T selv havde fortalt om drabet i Elverparken.

By- og landsretten fandt dermed, at dækhistorierne ikke udgjorde et utilbørligt provokations-element, og at de ikke krænkede selvinkrimineringsforbuddet. Højesteret har ikke direkte omtalt dækhistorierne, men fandt, at T ikke er blevet udsat for et utilbørligt pres af Frank for at få ham til at tale om drabet.¹⁶⁶ Hvilke momenter, der lagdes vægt på, vides derfor ikke, men det kan udledes, at det ikke umiddelbart var problematisk, at Frank havde matchende dækhistorier.

3.4. *Vurderingen af samtalerne*

Med udgangspunkt i de momenter og problemstillinger nævnt i de ovenstående afsnit, har domstolene foretaget en konkret vurdering af, om samtalerne mellem T og Frank udgjorde afhøringer med den konsekvens, at T's ret til ikke at udtale sig og til ikke at inkriminere sig selv var krænket.

Af byrettens kendelse fremgår detaljerede beskrivelser og vurderinger af alle lydoptagelser. Det fremgår heraf, at samværet mellem T og Frank startede den 30. oktober 2020, og første gang T omtalte drabet i Elverparken, var den 3. november 2020. Her fortalte T spontant og af egen drift om drabet og forklarede Frank med lyde og bevægelser, hvordan Louise Borglit angiveligt var blevet dræbt af knivstik og havde fået næsen skåret af. Henset til, at T styrede samtalen og fremstod som dominerende og udfarende, samt at Frank alene kom med fåmælte udtalelser, fandt by- og landsretten, at samtalen ikke havde karakter af en afhøring.¹⁶⁷ Dette stemmer overens med synspunktet om, at det ikke udgør en afhøring, hvis en undercoverbetjent forholder sig passivt og blot indsamler den information, som kommer til ham, jf. afsnit 3.3.2.2.

¹⁶²Ibid. s. 8

¹⁶³Greve (2014) s. 123

¹⁶⁴U 2024.3334 H s. 12 og 25

¹⁶⁵Ibid. s. 16

¹⁶⁶Ibid. s. 62

¹⁶⁷Ibid. s. 15 og 20

I dagene efter fortsatte samtalerne mellem T og Frank. Her fremstod T ligeledes som den dominerende i samtalerne, og det var ham, der talte mest, mens Frank overvejende lyttede og kom med korte bemærkninger. Det lagdes også til grund, at samtalerne fremstod som frivillige. Dog nævnte Frank i en samtale den 4. november 2020 en film, hvor en person fik skåret næsen af, hvilket også skete for Louise Borglit. Dette fik T til at tale om drabet i Elverparken. Selvom Frank drejede T ind på emnet, kunne det dog ikke føre til, at samtalen fik karakter af en afhøring, idet det lagdes til grund, at samtalen var en naturlig fortsættelse af deres snak fra dagen før.¹⁶⁸

Den 6. november 2020 omtalte Frank en artikel om drabet i Elverparken, hvor han fortalte, at politiet ingen mistænkte havde, og den 10. november 2020 nævnte han, at der snart udkom et tv-program om sagen. Dette gav ligeledes anledning for T til at tale om sagen, hvorefter han forklarede om et muligt vidne og om gerningsstedet. Heller ikke dette kunne sidestilles med afhøringer, idet T fortsat var den styrende, og Frank alene afgav få bemærkninger.¹⁶⁹ Ligesom dækhistorierne lagde disse oplysninger, som skulle få T til at tale om drabet, ikke utilbørligt pres på T, som fortsat var den, der primært fastholdt samtalemotivet.

Den 18. november 2020 ændrede Frank imidlertid karakter, da han indtog en mere aktiv rolle ved at udfordre T, som tidligere havde sagt, at han ikke havde begået drabet i Elverparken. Frank spurgte T, om han havde "*fået kniven væk*". T besvarede bl.a. med "*Du har ikke en aftale med politiet, har du?*", og at han ikke havde noget med drabet at gøre. Eftersom Frank fremstod vedholdende og direkte i sine spørgsmål, fandt byretten, at samtalen måtte sidestilles med en afhøring.¹⁷⁰ Det samme gjorde sig gældende for en samtale den 21. november 2020, hvor Frank også var mere konfronterende og spurgte T ind til og betvivlede rigtigheden af det, han havde fortalt om drabet. Landsretten fandt ligeledes, at der var enkelte elementer i samtalerne af den 18. og 21. november, som isoleret set kunne sidestilles med en afhøring.

Højesteret foretog ikke en detaljeret gennemgang af de enkelte samtaler, men konkluderede overordnet, at T flere gange selv bragte drabet i Elverparken op og ofte styrede samtalen, mens Frank primært lyttede eller stillede almindelige konversations spørgsmål. De fandt dog også, at der under nogle af samtalerne forekom momenter, hvor samtalen isoleret set har træk, som kan sidestilles med en afhøring, fordi Frank blev mere styrende for samtalen og bl.a. udtalte sig vedholdende om, at T's tidligere udtalelser om drabet ikke kunne passe.¹⁷¹ Højesteret nævner ikke direkte, hvilke samtaler der er tale om, men det kan formentlig antages, at de også henviser til samtalerne den 18. og 21. november 2020, hvor Frank var mere fremtrædende.

Det er problematisk, at nogle momenter har karakter af afhøringer, idet T, som var beskyttet af selvinkrimineringsforbuddet, da burde være oplyst, at han ikke havde pligt til at udtale sig, jf. RPL § 752, stk. 1. Som følge heraf udgør disse momenter ulovligt tilvejebragte beviser. Konsekvenserne heraf uddybes i afsnit 3.5 nedenfor.

3.5. Ulovligt tilvejebragte beviser

Som fremført i afsnit 3.2.2. var der i Agent Frank-sagen ikke hjemmel til at foretage de personbårne lydoptagelser, hvorfor legalitetskravet i EMRK art. 8, stk. 2, ikke var opfyldt. Derudover nåede Højesteret som nævnt i afsnit 3.4. frem til, at enkelte momenter i samtalerne

¹⁶⁸Ibid. s. 15f.

¹⁶⁹Ibid. s. 16f.

¹⁷⁰Ibid. s. 17

¹⁷¹Ibid. s. 62

mellem T og Frank kunne sidestilles med afhøringer. Optagelserne er derved frembragt i strid med EMRK og RPL, hvorfor der er tale om *ulovligt tilvejebragte beviser*. Det er derfor relevant at klarlægge konsekvenserne herved.

Anvendelse af ulovligt tilvejebragte beviser er ikke lovreguleret i dansk ret. *Den materielle sandheds princip* er imidlertid en vigtig grundregel i strafferetsplejen.¹⁷² Herefter er det vigtigt at sikre, at uskyldige ikke dømmes, og at skyldige bliver straffet.¹⁷³ Som følge af dette princip tillader dansk ret som udgangspunkt, at beviser kan fremlægges, selvom de er tilvejebragt på ulovlig vis – i hvert fald hvis beviserne er pålidelige.¹⁷⁴ Det skal derved ikke resultere i en frifindelse af den skyldige, at beviserne mod ham er fremskaffet i strid med straffeprocessuelle regler.

Det strider generelt heller ikke mod retten til en retfærdig rettergang, jf. EMRK art. 6, at bruge beviser, der er tilvejebragt i strid med EMRK eller national ret.¹⁷⁵ Dette følger af, at bevisbedømmelsen er en opgave for de nationale domstole, herunder at vurdere om en ønsket bevisførelse er relevant. EMD's opgave er derimod at vurdere, om selve processen og herunder bevisførelsen som helhed har været retfærdig – på trods af brugen af det ulovlige bevis.¹⁷⁶

EMD foretager en vurdering af, om ulovligt tilvejebragte beviser kan indgå i en sag, hvor der først og fremmest lægges vægt på, om *forsvarets rettigheder er respekteret*, og i den forbindelse om det har været muligt at anfægte og imødegå beviset samt anmode om yderligere bevisførelse. Derudover tillægges *bevisets værdi* betydning, dvs. om der er tale om et sikkert bevis og frivillige udtalelser mv., og om bevisets ægthed eller pålidelighed er tvivlsom. *Bevisets betydning for afgørelsen* spiller også ind, idet det har betydning, om beviset er det eneste eller afgørende bevis.¹⁷⁷ Endvidere skal *karakteren af konventionskrænkelsen* også tages i betragtning, i forhold til om der er tale om en mindre krænkelse som f.eks. manglende legalitet eller en mere alvorlig krænkelse som manglende iagttagelse af selvinkrimineringsforbuddet.¹⁷⁸ Der bør også ske en afvejning af den tiltaltes interesse i, at beviser fremskaffes på lovlig vis over for det offentliges interesse i efterforskning og strafforfølgning af forbrydelser.¹⁷⁹

Selvom der var sket en krænkelse af EMRK art. 8, stk. 2 i Agent Frank-sagen mht. de personbårne lydoptagelser, fandt alle domstolene, at dette ikke i sig selv var til hinder for, at de kunne indgå som bevis i sagen. Domstolene foretog en afvejning af de ovennævnte momenter og har herved lagt vægt på, at den manglende overholdelse af legalitetskravet ikke har haft betydning for bevisets værdi. Således har der ikke været tvivl om ægtheden af optagelserne, som desuden er uredigerede. Derudover var forsvarets rettigheder respekteret, og der var ikke tale om det eneste eller afgørende bevis. Karakteren af konventionskrænkelsen og grovheden af kriminaliteten tillagdes også vægt.¹⁸⁰ På baggrund af ovenstående fandt Højesteret i overensstemmelse med by- og landsretten, at det ikke skulle afskære de personbårne lydoptagelser fra at blive ført som bevis, at der var tale om et ulovligt tilvejebragt bevis i strid med EMRK art. 8, stk. 2.

¹⁷²Se også afsnit 2.2.2. herom.

¹⁷³Kistrup m.fl. (2023) s. 28f.

¹⁷⁴Ibid. s. 721

¹⁷⁵Kjølbro (2023) s. 669

¹⁷⁶Ibid. Se f.eks. også Khan v. The United Kingdom pr. 34

¹⁷⁷Kjølbro (2023) s. 669 og Jalloh v. Germany pr. 96

¹⁷⁸Kjølbro (2023) s. 669 og Jalloh v. Germany pr. 98

¹⁷⁹Kjølbro (2023) s. 669 og Jalloh v. Germany pr. 97

¹⁸⁰U 2024.3334 H s. 21, 25 og 62

Da enkelte elementer i samtalerne havde karakter af afhøringer, er T's ret til ikke at udtale sig, jf. RPL § 752, stk. 1, og selvinkrimineringsforbuddet, jf. EMRK art. 6, stk. 1, blevet tilsidesat i relation til disse samtaler. Domstolene har igen foretaget en afvejning af de ovennævnte momenter ift., om beviserne må fremlægges alligevel. Byretten konkluderede, at det var helt centrale retsgarantier, som blev tilsidesat, hvorfor der var tale om en så grov konventionskrænkelse, at lydoptagelserne fra den 18. og 21. november 2020 ikke måtte indgå som beviser i sagen.¹⁸¹

Landsretten og Højesteret nåede dog et andet resultat. De har lagt vægt på, at der ikke var tvivl om ægtheden af optagelserne, og at forsvarrets rettigheder var respekteret, idet der har været mulighed for at anfægte beviserne og foranstalte yderligere bevisførelse. Desuden kunne de frit kunne argumentere imod, at optagelserne tillægges bevismæssig betydning under byrettens videre afgørelse af skyldsspørgsmålet i straffesagen. Yderligere oplyste anklagemyndigheden, at også andre beviser ville blive påberåbt, hvorfor optagelserne formodentlig ikke var det eneste eller afgørende bevis. Selvom der var sket en tilsidesættelse af grundlæggende rettigheder, fandt domstolene, at der, henset til sagens særdeles alvorlige karakter og hensynet til efterforskningen af en forbrydelse som denne, ikke var sket en så grov konventionskrænkelse, at optagelserne burde afskæres som bevis. Endeligt er det tillagt vægt, at overtrædelsen er sket på enkelte punkter ud af et længere samtaleforløb, hvor T adskillige gange selv bragte drabet i Elverparken op, og at T under samtalerne benægter at have haft med drabet at gøre. På baggrund heraf fandt landsretten og Højesteret, at alle lyd- og videooptagelser samt Franks vidneforklaringer herom kunne indgå som bevis i sagen, da det ikke ville være i strid med retten til en retfærdig rettergang, jf. EMRK art. 6, stk. 1.¹⁸²

Efter Højesteret afsagde sin kendelse, fortsatte straffesagen mod T ved byretten, der ved dom af den 10. juni 2024 kendte T skyldig i drabet på Louise Borglit. Af dommen fremgår det, at der sammenholdt med andre beviser og vidneforklaringer blev lagt vægt på lyd- og videooptagelserne fra fængslet og Franks vidneforklaring.¹⁸³ Meget tyder derved på, at det har været vigtigt for opklaringen af sagen, at man kunne benytte infiltration i fængslet og de beviser, der fremkom herved. Selvom infiltration er et intensivt efterforskningsmiddel, som medfører en række retssikkerhedsmæssige problemstillinger, kan det således være nødvendigt at gøre brug af i visse sager.

3.6. Præjudikatvirkning

For at kunne fastlægge de juridiske rammer for infiltration i bagudrettet efterforskning, er det nærliggende i forlængelse af analysen af Højesterets kendelse at undersøge dens præjudikatvirkning. Domstolene har som nævnt ikke tidligere taget stilling til anvendelsen af infiltration i bagudrettet efterforskning. Spørgsmålet er derfor, om kendelsen er retsskabende og fastlægger en retstilstand, som bør følges af domstolene fremadrettet.¹⁸⁴

Det faktum, at sagen har været behandlet af Højesteret, giver i sig selv kendelsen en vis styrke.¹⁸⁵ Det skyldes, at Højesteret må anses som en præjudikatdomstol, der primært behandler principielle sager, som har en generel betydning for retsanvendelsen og retsudviklingen eller i øvrigt har væsentlig samfundsmæssig rækkevidde, jf. RPL § 368, stk. 4, 2. pkt. og § 371,

¹⁸¹Ibid. s. 21

¹⁸²Ibid. s. 26 og 62

¹⁸³Dom af 10.6.2024 i CL-13311/2022-GLO

¹⁸⁴Blume (2020) s. 244ff.

¹⁸⁵Ibid. s. 246

stk. 1, 2. pkt.¹⁸⁶ Højesterets afgørelser kan ikke omgøres, og de forventes som udgangspunkt at blive fulgt af Højesteret selv og andre domstole i senere sager.¹⁸⁷

Antallet af højesteretsdommere i sagen kan have betydning for præjudikatvirkningen.¹⁸⁸ Som udgangspunkt deltager alene tre dommere, når der er tale om et kæremål, jf. RPL § 3, stk. 3, nr. 1, men kendelsen i Agent Frank-sagen blev afsagt af fem dommere, hvilken kan tyde på, at sagen vurderedes som særligt principiel.¹⁸⁹ Alle dommere var desuden enige i resultatet af kendelsen samt begrundelsen herfor. Det styrker præjudikatværdien, at kendelsen er afsagt uden dissens.¹⁹⁰

Derudover har det stor betydning for præjudikatvirkningen, om præmisserne er generelt eller konkret formuleret, idet konkret formulerede præmisser svækker en afgørelses præjudikatværdi, mens det styrker præjudikatvirkningen, hvis Højesteret gennem sine generelle formuleringer ikke kun udtaler sig om den konkrete sag men tillige generelt om fortolkningen af det pågældende retsområde.¹⁹¹

I Agent Frank-sagen har Højesteret overordnet set formuleret sig konkret. Dette ses f.eks. i formuleringerne: *"Højesteret finder, at en infiltration som den foreliggende[...]"* og *"Når der er tale om infiltration af den foreliggende intensive karakter [...]"*. Endvidere anføres det, at legalitetskravet i EMRK art. 8, stk. 2, ikke er opfyldt mht. aflytningerne foretaget af Frank *"[...]ved brug af personbåret skjult aflytningsudstyr i et fængsel[...]"*. Således har Højesteret været påpasselig med at udtale sig generelt og i stedet holdt sig til de konkrete omstændigheder, og derved lagt vægt på, at infiltrationen har været af intensiv karakter og er foregået i et fængsel. Det kan derfor ikke udelukkes, at Højesteret i en sag med andre omstændigheder vil nå frem til et andet resultat eller lægge vægt på andre momenter.

Højesterets konkrete formuleringer følger med stor sandsynlighed af, at der er tale om et hidtil uprøvet retsområde, som der hverken foreligger lovregler eller praksis om. Dette kan også have betydning for præjudikatvirkningen, idet Højesteret i sådanne tilfælde typisk er påpasselige med at afgive videregående udtalelser, indtil holdbarheden gennemprøves ved flere afgørelser.¹⁹² Således har Højesteret sandsynligvis ikke ønsket at fastsætte klare rammer for anvendelsen af infiltration i bagudrettet efterforskning på baggrund af en enkelt sag, men vil afvente at retsstillingen gennemprøves flere gange. Derfor er det også svært at fastlægge kendelsens præjudikatværdi, idet det først er muligt at karakterisere en afgørelse som et præjudikat, hvis den senere bliver fulgt af domstolene.¹⁹³

Selvom de konkrete formuleringer begrænser præjudikatvirkningen, kan kendelsen dog give et indblik i de rammer, som kan antages at gælde for infiltration i bagudrettet efterforskning. Se afsnit 4 for en nærmere gennemgang af, hvilke rammer, der med stor sandsynlighed kan udledes af kendelsen.

¹⁸⁶Evald (2024) s. 127f.

¹⁸⁷Ibid. s. 123f.

¹⁸⁸Ibid. s. 138

¹⁸⁹Ibid.

¹⁹⁰Ibid.

¹⁹¹Ibid.

¹⁹²Ibid. s. 139

¹⁹³Blume (2020) s. 245 og 305

4. Sammenfatning af de juridiske rammer for infiltration i bagudrettet efterforskning

I forlængelse af analysen af Højesterets kendelse i U 2024.3334 H vil dette afsnit samle op på de juridiske rammer for infiltration i bagudrettet efterforskning, som, på baggrund af perspektiverne frembragt i dette speciale, kan udledes af kendelsen.

På baggrund af gennemgangen af RPL's regler om agentvirksomhed kan det konkluderes, at brugen af infiltration i bagudrettet efterforskning falder under grænsen for agentvirksomhed, idet politiet ikke herved foranlediger, at der tilbydes bistand til eller tilskynder nogen til at udføre eller fortsætte en lovovertrædelse, jf. ordlyden i RPL § 754 a, stk. 1. Dermed finder agentreglerne ikke anvendelse.¹⁹⁴

På nuværende tidspunkt findes der, som nævnt, ingen lovregler om infiltration – hverken ift. fremad- eller bagudrettet efterforskning. Infiltration udgør ikke et tvangsindgreb, idet der ikke herved realiseres en strafbar gerningsbeskrivelse mod legeme, fred, ære eller ejendom, hvorfor der ikke er krav om lovhjemmel for brug af efterforskningsmetoden.^{195,196} Derfor er det ikke problematisk, at der ikke findes nogen lovhjemmel for udøvelsen, men det er dog ikke ensbetydende med, at metoden kan benyttes ubegrænset.

Højesteret har i sin kendelse fastslået, at en infiltration, som den der benyttes i Agent Frank-sagen, er et efterforskningskridt, der kan iværksættes som følge af politiets almindelige efterforskningskompetence, hvorfor det er underlagt et almindeligt sagligheds- og proportionalitetskrav.¹⁹⁷ Således er politiet underlagt almindelige forvaltningsretlige principper, når de anvender efterforskningsmetoden.¹⁹⁸

Derudover kan det af kendelsen udledes, at det er af afgørende betydning, om efterforskningsmetoden i det konkrete tilfælde må antages at krænke den mistænkte ret til en retfærdig rettergang efter EMRK art. 6, stk. 1. Herunder er det væsentligt, om oplysningerne er opnået imod den mistænkte vilje. Desuden er det afgørende, om samtalerne mellem den mistænkte og infiltratoren får karakter af afhøringer. I så fald er det problematisk, at den mistænkte ikke er blevet vejledt om retten til ikke at udtale sig, jf. RPL § 752, stk. 1, hvilket udgør en væsentlig retssikkerhedsgaranti og et led i selvinkrimineringsforbuddet. Afhøringen vil derved være foretaget i strid med RPL og EMRK, hvorfor der er risiko for, at den kan afskæres som bevis. Det må vurderes efter reglerne om ulovligt tilvejebragte beviser, om det vil være i strid med retten til en retfærdig rettergang at tillade afhøringen og derved fremkomne oplysninger anvendt som bevis mod den mistænkte, jf. afsnit 3.5.

Derudover er det væsentligt at være opmærksom på, at det udgør et indgreb i privatlivet efter EMRK art. 8, stk. 1, hvis politiet ifm. en infiltration foretager hemmelig overvågning og aflytning af den mistænkte, jf. afsnit 2.3.2. og 3.2.2. På nuværende tidspunkt er der ikke hjemmel i dansk ret til at foretage dette indgreb ved hjælp af personbåret aflytningsudstyr, hvorfor legalitetskravet i EMRK art. 8, stk. 2 i en sådan situation ikke kan opfyldes. Såfremt der under en infiltration foretages personbårne lydoptagelser af den mistænkte, vil lydoptagelserne udgøre ulovligt tilvejebragte beviser, og der må foretages en konkret vurdering af, om de må

¹⁹⁴Jf. afsnit 2.2.4

¹⁹⁵Greve (2014) s. 122

¹⁹⁶Se nærmere om tvangsindgreb og kravet om lovhjemmel afsnit 2.1.

¹⁹⁷U 2024.3334 H s. 59

¹⁹⁸Henricson (2022) s. 180

fremlægges alligevel på baggrund af de i afsnit 3.5. nævnte momenter. Dette er ikke ensbetydende med, at alt, politiet foretager sig, kræver positiv lovhjemmel. Men fordi dette efterforskningskridt ifølge praksis fra EMD udgør et indgreb i privatlivet efter EMRK art. 8, stk. 1, er det kun lovligt at foretage, hvis det har hjemmel i nationale regler, jf. art. 8, stk. 2. Hvis politiets handlinger ikke udgør et indgreb i en efter art. 8 beskyttet rettighed, kræver det ikke lovhjemmel efter art. 8, stk. 2 – som f.eks. at anvende hemmelige agenter i en efterforskning, jf. afsnit 2.3.2.

I forhold til vurderingen af, om samtalerne mellem T og Frank i Agent Frank-sagen udgjorde afhøringer, har byretten anført, at der gælder et provokationsforbud, idet mistænkte ikke må lokkes eller presses til at inkriminere sig selv.¹⁹⁹ Højesteret har i kendelsen ikke direkte udtalt, hvorvidt de mener, at der gælder et provokationsforbud for infiltratoren, men det påpeges, at samtalerne mellem T og Frank er foregået frivilligt og uden, at T er blevet udsat for et utilbørligt pres fra Frank for at få ham til at tale om det efterforskede drab.²⁰⁰ Det kan heraf udledes, at Højesteret ikke fandt, at Frank har provokeret eller presset T til at tale om drabet. Man kan argumentere for, at Højesteret herved har foretaget en test, som kan minde om en vurdering af, om et provokationsforbud er overskredet. Når Højesteret ikke anvender ordet *provokationsforbud*, kan det muligvis skyldes, at de ikke har ønsket at skabe forvirring ift. reglerne for agentvirksomhed, hvor der gælder et lovfæstet provokationsforbud, jf. RPL § 754 b, stk. 1. På den anden side kan man argumentere for, at Højesteret ikke finder, at der for infiltration bør gælde et (ulovreguleret) provokationsforbud, men at infiltrationen alene skal overholde et sagligheds- og proportionalitetskrav. Proportionalitetskravet indebærer, at infiltratoren ikke må gå længere, end hvad der er nødvendigt og forholdsmæssigt ift. infiltrationens formål og sagens betydning. Der er derfor visse ligheder med et provokationsforbud, hvorefter den mistænkte ikke må presses til at gøre noget, han ellers ikke ville have gjort. Da det ikke nævnes direkte, er det dog uvist, om Højesteret er enig i, at der gælder et provokationsforbud for infiltration i bagudrettet efterforskning, eller om udtalelsen, om at Frank ikke har udsat T for utilbørligt pres, i stedet er et udslag af proportionalitetsprincippet.

Eftersom Højesteret tillod anklagemyndigheden at fremlægge alle lydoptagelser som bevis, på trods af at de fandt, at der i enkelte af samtalerne mellem T og Frank forekom momenter, som havde karakter af en afhøring, kan det give et indtryk af, at det er acceptabelt, at infiltratoren i sådan et forløb nogle gange er den, som tager styringen. Det bemærkes, at Frank først tog styringen i samtalerne flere dage efter, at T selv havde fortalt om drabet i Elverparken. Man kan overveje, om kendelsen ville have fået et andet udfald, såfremt Frank var den første, som havde bragt drabet op. Det er imidlertid uvist, om det har været Højesterets hensigt at åbne op for, at en infiltrator må tage styringen i nogen grad, eftersom de ikke udtaler sig generelt om retsområdet. Uanset om det til en vis grad kan accepteres, må infiltratoren imidlertid være påpasselig med at tage styringen i samtalerne med den mistænkte, da grænsen mellem en almindelig samtale og en afhøring kan være flydende. Hvis samtalen får karakter af en afhøring, vil mistænktens ret til ikke at udtale sig samt selvinkrimineringsforbuddet, blive tilsidesat. I så fald kan det som nævnt ovenfor være i strid med EMRK art. 6 om retten til en retfærdig rettergang at anvende optagelser af eller vidneforklaringer om samtalerne som bevis i en straffesag mod den mistænkte.

Sammenfattende kan det siges, at det, grundet Højesterets kortfattede og konkrete formuleringer og den deraf følgende begrænsede præjudikatværdi, er svært ud fra kendelsen at fastlægge

¹⁹⁹U 2024.3334 H s. 8

²⁰⁰Ibid. s. 62

generelle og faste retningslinjer for retsområdet. Med udgangspunkt i de momenter, som Højesteret har lagt vægt på, tyder meget dog på, at en infiltration i bagudrettet efterforskning skal være saglig og proportional, og at den ikke må forhindre den mistænkte i at opnå en retfærdig rettergang, hvilket bl.a. indebærer, at oplysninger ikke må indhentes imod den mistænkte vilje, og at samtalerne mellem en mistænkt og infiltratoren ikke må have karakter af afhøringer – i hvert fald ikke i større grad. I relation hertil må infiltratoren være påpasselig med, hvordan denne bringer den mistænkte til at tale om den forbrydelse, der efterforskes, da infiltratoren ikke må lægge et utilbørligt pres på den mistænkte.

4.1. *Hvor går grænsen for, hvad en infiltrator må?*

Hvis man forestiller sig en anden situation end i Agent Frank-sagen, hvor den mistænkte ikke sidder i et lukket fængsel, og dermed ikke umiddelbart er i en særligt sårbar situation, vil der ikke nødvendigvis være de samme hensyn at tage til den mistænkte. I så fald vil det være interessant at stille spørgsmålet: Hvor langt må infiltratoren gå for at indsamle information?

I de følgende afsnit diskuteres udvalgte problemstillinger, som omhandler, hvorvidt en infiltrator må begå kriminalitet, og om en infiltrator må indgå i seksuelle relationer med det formål at indsamle oplysninger eller styrke sit dække.

4.1.1. *Må en infiltrator begå kriminalitet?*

Når en agent infiltrerer et kriminelt miljø – hvad enten der er tale om fremad- eller bagudrettet efterforskning – vil han med stor sandsynlighed se sig nødsaget til at deltage i kriminelle aktiviteter for at gøre sig troværdig i miljøet.

Det er i bet. 1023/1984, der dog kun forholder sig til fremadrettet efterforskning, fastslået, at en infiltrator kan deltage i ”*mindre kriminalitet, som efterforskningen ikke er rettet imod*”.²⁰¹ Et af Strafferetsplejeudvalgets argumenter for at lovregulere agentvirksomhed var som nævnt i afsnit 2.2., at det medfører risici for skade på politiets integritet, når de aktivt deltager i et kriminelt handlingsforløb.²⁰² Det må derfor antages, at en infiltrator ikke frit kan begå kriminalitet, idet udvalget netop ikke fandt behov for at lovregulere denne efterforskningsmetode, da den ikke medfører samme betænkeligheder som agentvirksomhed, hvor agenten direkte tager del i kriminaliteten, der efterforskes.

Det må ligeledes antages, at en infiltrator i bagudrettet efterforskning ikke frit kan begå kriminalitet. Som nævnt i afsnit 2.2.4. foreligger der ikke de samme betænkeligheder ifm. efterforskningen, når forbrydelsen allerede er fuldbyrdet, da det ikke er muligt at påvirke denne. Hvis infiltratoren deltager i andre forbrydelser i det kriminelle miljø end den fuldbyrdede forbrydelse, som efterforskes, forekommer der dog ligeledes betænkeligheder, hvorfor det må overvejes, om der kan opstilles ulovregulerede grænser for infiltratorens deltagelse i kriminalitet.

Hvis kriminaliteten tager sigte mod frihed, fred, legeme, ære eller ejendomsret, vil det udgøre et tvangsindgreb, hvilket kræver lovhjemmel, jf. afsnit 2.1. Infiltratoren kan derfor ikke frit tage del i sådanne forbrydelser uden at opfylde de materielle betingelser i RPL for indgrebet.²⁰³ Dette må antages at gælde for både fremad- og bagudrettet infiltration. Dog har mindre

²⁰¹Bet. 1984 s. 160

²⁰²Ibid. s. 152

²⁰³Greve (2014) s. 123

kriminalitet, som f.eks. ulovlig plakatopsætning, i visse tilfælde været accepteret, på trods af at det kan rette sig mod privat ejendom. Det skyldes sandsynligvis den bagatelagte karakter og bundet dermed i en proportionalitetsbetragtning.²⁰⁴ Dette stemmer overens med Strafferetsplejeudvalgets bemærkning om, at infiltratoren kan deltage i ”mindre kriminalitet”.

Det er derefter nærliggende at stille spørgsmålet, om infiltratoren kan straffes for de kriminelle handlinger, denne foretager. For så vidt angår agentvirksomhed, bliver agenten straffri pga. materiel atypicitet eller manglende retsstridighed.²⁰⁵ Agentvirksomhed er dog netop defineret ved, at agenten tager del i en forbrydelse, hvilket ikke gør sig gældende for infiltration. Nødrætsbetragtninger kan næppe fritage infiltratoren for ansvar.²⁰⁶ Det følger imidlertid af RPL, navnlig § 742, stk. 2, at politiet har pligt til at efterforske forbrydelser, hvilket kan ske med nødvendige, tilstrækkelige og proportionale midler. Som et udslag heraf må en infiltrators forbrydelser være straffrie, såfremt de er nødvendige med henblik på at opklare kriminalitet og proportionale i forhold hertil.²⁰⁷ Der må derved foretages en afvejning af infiltratorens forbrydelser overfor den kriminalitet, som efterforskes. Det vil i højere grad kunne accepteres, at infiltratoren straffrit kan begå mindre forbrydelser, og i den forbindelse spiller det ind, om forholdet rammer uskyldige borgere, eller om det er en ”offerløs” forbrydelse, som kun får betydning for det infiltrerede kriminelle miljø.²⁰⁸

Der kan også argumenteres for, at infiltratoren bliver straffri som følge af, at der må indfortolkes et retsstridighedskrav i enhver strafbar handling. Da infiltratoren vil begå lovovertrædelsen i efterforskningsøjemed, er retsstridighedsbetingelsen ikke opfyldt, hvorfor forholdet objektivt bliver straffrit.²⁰⁹

Sammenfattende kan det konkluderes, at en infiltrators forbrydelser kan være straffri, såfremt de må anses for nødvendige og proportionale ift. at opklare mere alvorlige forbrydelser. Som følge heraf sætter proportionalitetskravet en grænse for, hvad infiltratoren må foretage sig, da meget grove forbrydelser næppe vil kunne betragtes som proportionale.

4.1.2. Honey traps

Et kontroversielt spørgsmål er, om det er acceptabelt for en infiltrator at gå så vidt i missionen om at indsamle oplysninger eller for at styrke sit dække, at vedkommende indleder et seksuelt forhold med en person eller mistænkt. Denne situation betegnes som en ”honey trap”.²¹⁰ I det følgende benyttes honey traps som eksempel for at demonstrere de principper og grænser, som gælder for infiltration i bagudrettet efterforskning.

Honey traps er historisk set anvendt i flere tilfælde i udlandet. Som et kendt eksempel kan nævnes det østtyske efterretningsvæsen Stasi, der indtil 1989 udnyttede seksuelle relationer for at trænge ind i og opnå informationer fra NATO og centraladministrationen i vesteuropæiske lande.²¹¹ Et nyere eksempel er en sag fra England fra 2011, hvor politibetjente infiltrerede et aktivistmiljø som undercoveragenter, hvor de indledte seksuelle forhold med kvindelige

²⁰⁴Ibid.

²⁰⁵Jf. afsnit 2.2.1

²⁰⁶Henricson (2022) s. 418

²⁰⁷Ibid.

²⁰⁸Ibid.

²⁰⁹Ibid. s. 419

²¹⁰Greve (2014) s. 124

²¹¹Henricson (2022) s. 420

aktivister for at observere dem og indsamle informationer. Det gik endda så vidt, at nogle af betjentene fik børn med kvinderne.²¹²

Honey traps er måske ikke nærliggende for politiet at bruge under deres almindelige bagudrettede efterforskning af strafbare forhold, men på baggrund af det ovennævnte eksempel fra England må det antages, at metoden i princippet også vil kunne finde anvendelse i Danmark. Desuden er der mulighed for, at metoden anvendes i situationer, hvor efterretningstjenester, som f.eks. PET, som led i deres efterretningsvirksomhed udøver spionage eller kontraspionage mod et andet land for at kunne forudsige deres næste træk eller skaffe hemmeligheder om deres våbenproduktion.²¹³

Metoden var ikke umiddelbart ulovlig efter engelsk ret, men flere af de involverede kvinder i den ovennævnte sag er senere blevet tilkendt erstatning fra politiet for de krænkelser, de blev udsat for.²¹⁴ Spørgsmålet er, hvordan dansk ret vil forholde sig til fremgangsmåden. Den er ikke selvstændigt lovreguleret og vil umiddelbart falde under grænsen for agentvirksomhed, hvorfor RPL's regler ikke finder anvendelse, jf. afsnit 2.2.3.²¹⁵

Ifølge dansk ret er det ikke ulovligt at lyve om sin identitet med det formål at indlede et seksuelt forhold.²¹⁶ STRFL § 216, stk. 1, 2. pkt. kriminaliserer imidlertid det at tilsnige sig samleje med en person, der forveksler gerningspersonen med en anden. Her er det dog afgørende, at der foreligger en *identitetsforveksling*. Hvis man lyver om sin identitet, sociale status eller lignende, falder det uden for bestemmelsen, og er dermed ikke strafbart.²¹⁷ Således foretager infiltratoren i honey trap-tilfælde sig ikke noget strafbart ved at udgive sig for at være en ikke-eksisterende person. Det falder derfor uden for Gammeltoft-Hansens definition af tvangsindgreb, jf. afsnit 2.1.²¹⁸ Man kan derimod argumentere for, at honey traps vil udgøre et tvangsindgreb efter Toftegaard Nielsens definition, jf. afsnit 2.1., hvorefter det kræver lovhjemmel, når der foretages indgreb over for borgerne. Hvis man følger Gammeltoft-Hansens definition, som har fået bred tilslutning, vil honey traps ikke kræve lovhjemmel, og anvendelsen må i stedet vurderes efter forvaltningsretlige og straffeprocessuelle grundsætninger.²¹⁹

Politiet og PET er som forvaltningsmyndigheder underlagt almindelige forvaltningsretlige grundsætninger.²²⁰ Ifølge den forvaltningsretlige teori kræver det hjemmel at gøre indgreb i borgernes frihed og ejendom, herunder deres privatliv.²²¹ Dette stemmer overens med Toftegaard Nielsens definition af tvangsindgreb. Selve infiltrationen udgør ikke sådan et indgreb over for borgeren, men det kan diskuteres, om honey trap-tilfældene indebærer en så stor krænkelse af privatlivet, at det må kræve lovhjemmel efter forvaltningsretlige regler.²²²

Privatlivet nyder som anført i afsnit 2.3.2. også beskyttelse mod indgreb efter EMRK art. 8, hvorefter en persons seksualliv og seksuelle aktiviteter er en beskyttelsesværdig interesse.²²³

²¹²Ibid.

²¹³Ibid.

²¹⁴Ibid.

²¹⁵Holst (2024) s. 81

²¹⁶Greve (2014) s. 125

²¹⁷Jf. FT 2022-23, 2. saml., L50, till. A, s. 19

²¹⁸Greve (2014) s. 125f.

²¹⁹Ibid.

²²⁰Henricson (2022) s. 180 og Greve (2014) s. 63

²²¹Mørup (2022) s. 172

²²²Greve (2014) s. 122

²²³Kjølbro (2023) s. 863 og Greve (2014) s. 122

Under et erstatningssøgsmål fra en af de engelske kvinder, som blev udsat for det engelske politis honey traps i den ovennævnte sag, blev det fastslået af en engelsk domstol, at der var sket en krænkelse af EMRK art. 8, da der var tale om et indgreb i privatlivet, og betingelserne i art. 8, stk. 2 for udøvelsen af indgrebet ikke var opfyldt.²²⁴ Sagen har dog ikke været forelagt EMD, hvorfor det er uvist, om EMD også vil nå det resultat, at honey traps udgør et indgreb i privatlivet, som kræver lovhjemmel efter EMRK art. 8, stk. 2. Ligesom at art. 8 ikke i sig selv er til hinder for anvendelsen af undercoveragenter, vil der dog næppe i bestemmelsen kunne indfortolkes et direkte forbud mod honey traps.²²⁵

Selvom honey traps næppe kan karakteriseres som et indgreb i strafferetlig forstand, må det antages, at det for en almindelig borger vil opleves som meget krænkende og indgribende, at en offentlig myndighed blander sig i vedkommendes seksualliv. Af STRFL kap. 24, herunder § 216, og EMRK art. 8 kan det udledes, at borgeres seksualliv er en beskyttelsesværdig interesse, hvilket taler for, at myndighederne ikke frit skal kunne krænke denne.²²⁶ Der er også en række etiske overvejelser forbundet med anvendelsen af honey traps. Politiet bør handle på en måde, der ikke kompromitterer borgernes tillid til retssystemet. Ved at indlede seksuelle relationer med borgere sætter de deres integritet på spil. Derudover kan infiltratoren risikere habilitetsproblemer, når vedkommende indleder seksuelle forhold, idet der er en risiko for at blive følelsesmæssigt tilknyttet de personer, som der indledes relationer med.²²⁷ I så fald kan der opstå bekymringer for, om infiltratoren fortsat kan handle professionelt og loyalt over for politiet og ikke til fordel for det infiltrerede miljø. Hvis den seksuelle relation skulle lede til, at infiltratoren får børn med en person, som er genstand for infiltrationen, vil der, udover de etiske problemer herved, højst sandsynligt opstå praktiske og retlige problemer relateret til bl.a. forældremyndighed og børnebidrag.²²⁸

Henset til de etiske overvejelser og de mange risici forbundet med honey traps, taler meget for, at metoden bør lovreguleres, hvis den skal anvendes i Danmark. Det må også antages, at den indebærer en sådan krænkelse og et indgreb i privatlivet, at der efter den forvaltningsretlige teori bør kræves klar og sikker lovhjemmel for udøvelsen. Derudover synes forvaltningsretlige grundsætninger at kræve, at fremgangsmåden skal være saglig, nødvendig, proportional og dermed det mindst indgribende middel.²²⁹

Sammenfattende kan det siges, at honey traps, ligesom almindelig infiltration, ikke direkte er reguleret i dansk ret. Der må dog antages at gælde ulovbestemte krav om proportionalitet, nødvendighed og saglighed som ved almindelig infiltration. Honey traps udgør ikke umiddelbart et tvangsindgreb, hvorfor brugen efter straffeprocessen ikke kræver lovhjemmel. Ikke alt, hvad politiet foretager sig, kræver lovhjemmel. Dog kan der opstå visse situationer, som falder udenfor definitionen af tvangsindgreb, men som kan være særligt indgribende. Eksemplet med honey traps illustrerer dermed, at visse efterforskningsmetoder, der ikke udgør tvangsindgreb eller agentvirksomhed, alligevel kan være så indgribende og krænkende og rejse væsentlige etiske og retlige spørgsmål, at det kun bør accepteres med hjemmel i lov. Ligesom honey traps udgør et væsentlig indgreb i en borgers privatliv, kan man argumentere for, at infiltration i bagudrettet efterforskning ligeledes udgør et betydeligt indgreb over for den mistænkte og dennes selvbestemmelsesret, herunder valget af, hvem man ønsker at danne relationer med.

²²⁴Case IPT/11/167/H – Se bilag 1

²²⁵Greve (2014) s. 125

²²⁶Ibid. s. 126f.

²²⁷Ibid.

²²⁸Ibid. s. 127

²²⁹Henricson (2022) s. 420

Metoden medfører desuden visse risici, herunder tilsidesættelse af den mistænkte ret til en retfærdig rettergang og mht. politiets integritet, hvis infiltratoren deltager i kriminalitet som led i infiltrationen. Disse forhold kan skabe et ønske om at begrænse og lovregulere efterforskningsmetoden ligesom ved agentvirksomhed.

5. Konklusion

Det konkluderes, at der ikke findes lovfæstede regler om infiltration i bagudrettet efterforskning, idet efterforskningsmetoden falder under den nedre grænse for agentvirksomhed, da politiet ikke medvirker til en forbrydelse på den i RPL § 754 a, stk. 1, beskrevne måde, når de infiltrerer et kriminelt miljø for at opklare allerede begåede forbrydelser.

Efterforskningsmetoden udgør desuden ikke et tvangsindgreb, og kræver derfor ikke lovhjemmel, men kan iværksættes i medfør af politiets almindelige efterforskningskompetence, jf. RPL § 742, stk. 2. Den manglende lovregulering og begrænsede praksis skaber usikkerhed om, hvilke juridiske rammer, der herefter gælder for efterforskningsmidlet.

På baggrund af Højesteretskendelsen U 2024.3334, som er analyseret i afsnit 3, kan det udledes, at en infiltration, som den i Agent Frank-sagen, skal være saglig og proportional. Desuden bør der på forhånd være fastlagt klare retningslinjer for infiltratorens virke, hvilket stemmer overens med EMD's krav til anvendelse af hemmelige agenter. Derudover er det væsentligt at være opmærksom på, at det indebærer en krænkelse af den mistænkte privatliv i strid med EMRK art. 8, stk. 1, hvis der foretages optagelser med skjult personbåret aflytningsudstyr under infiltrationen. Højesteret fandt, at der ikke foreligger hjemmel i dansk ret til at foretage sådanne lydoptagelser, hvorfor der i sagen var sket en krænkelse af legalitetskravet i EMRK art. 8, stk. 2.

Det kan på baggrund af kendelsen konkluderes, at infiltration i et fængsel er et intensivt efterforskningsmiddel, og at det udgør en belastning at være indsat i et lukket fængsel. Dette er dog ikke i sig selv til hinder for brugen af infiltration i bagudrettet efterforskning. Efterforskningsmetoden medfører imidlertid en række retssikkerhedsmæssige problemstillinger – særligt i relation til om den mistænkte ret til en retfærdig rettergang, jf. EMRK art. 6, stk. 1, herunder selvinkrimineringsforbuddet og retten til tavshed, iagttages, idet vedkommende under en infiltration ikke gøres opmærksom på retten til ikke at udtale sig. Her får det afgørende betydning, om samtalerne mellem infiltratoren og den mistænkte reelt må karakteriseres som afhøringer, da afhøringerne vil udgøre ulovligt tilvejebragte beviser. Det kan konkluderes, at det i vurderingen heraf er væsentligt, om det er den mistænkte eller infiltratoren, der er den styrende i samtalerne, da sidstnævnte taler for at sidestille samtalerne med afhøringer. På trods af at enkelte momenter i samtalerne vurderes at kunne sidestilles med afhøringer, må det på baggrund af analysen af Højesterets kendelse konkluderes, at dette ikke nødvendigvis medfører, at samtalerne skal udelukkes som beviser i straffesagen. Det konkluderes endvidere, at det i forbindelse hermed er af betydning, om tiltaltes vilje er respekteret, herunder om samtalerne er foregået frivilligt, og om tiltalte har været udsat for utilbørligt pres af infiltratoren. Kendelsen viser, at en infiltrator kan gå forholdsvis langt for at få den mistænkte til at tale om den efterforskede forbrydelse, før Højesteret betragter det som utilbørligt pres. Det kan endeligt konkluderes, at en tilsidesættelse af selvinkrimineringsforbuddet og retten til ikke at udtale sig ikke i sig selv er til hinder for at fremlægge beviser i strid hermed mod den tiltalte, selvom der er tale om centrale retsgarantier – i hvert fald ikke når tilsidesættelsen sker på enkelte momenter ud af et længere samtaleforløb.

Højesterets kendelse er imidlertid konkret formuleret, og har dermed en begrænset præjudikatværdi, hvorfor det er svært ud fra kendelsen at fastlægge generelle retningslinjer for retsområdet. Dog kan de ovennævnte momenter, som Højesteret har lagt vægt, på give et indblik i, hvad der muligvis kan gælde for infiltration i bagudrettet efterforskning.

Slutteligt er der gjort overvejelser om, hvorvidt der kan sættes grænser for, hvad en infiltrator må. Det kan konkluderes, at en infiltrator i bagudrettet efterforskning kan deltage i mindre forbrydelser i det infiltrerede kriminelle miljø for at styrke sit dække. Forbrydelserne er straffri, såfremt de må anses for nødvendige og proportionale ift. de forbrydelser, som infiltrationen har til hensigt at opklare. Proportionalitetskravet begrænser derfor, hvad infiltratoren må foretage sig, idet deltagelse i grove forbrydelser sjældent vil være proportionalt.

Med honey traps som eksempel konkluderer afsnit 4.1.2., at der findes visse efterforsknings-skridt, som hverken udgør et tvangsindgreb eller agentvirksomhed, og som dermed ikke umiddelbart kræver lovhjemmel, men som alligevel kan virke så indgribende, at det bør lovreguleres. Det kan herefter overvejes, om infiltration i bagudrettet efterforskning tillige medfører sådanne betænkeligheder og risici, at der bør sikres klare rammer for metoden gennem lovregulering i forsøget på at undgå retssikkerhedsmæssige problemstillinger ifm. en straffesag.

Anvendte forkortelser

Nedenstående kursiverede forkortelser anvendes i specialet.

<i>Bet. 1023/1984</i>	Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1023/1984 om politiets indgreb i meddelelshemmeligheden og anvendelse af agenter
<i>bl.a.</i>	Blandt andet
<i>EMD</i>	Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol
<i>EMRK</i>	Den Europæiske Menneskerettighedskonvention
<i>f.eks.</i>	For eksempel
<i>hhv.</i>	Henholdsvis
<i>ifm.</i>	I forbindelse med
<i>ift.</i>	I forhold til
<i>mht.</i>	Med hensyn til
<i>mv.</i>	Med videre
<i>PET</i>	Politiets Efterretningstjeneste
<i>pga.</i>	På grund af
<i>pr.</i>	Præmis
<i>RPL</i>	Retsplejeloven
<i>STRFL</i>	Straffeloven
<i>vedr.</i>	Vedrørende

Litteraturfortegnelse

Ved henvisning til lovgivning, forarbejder og litterære værker mv. anvendes de nedenstående kursiverede titler.

Artikler, afhandlinger mv.

- Gammeltoft-Hansen (1979)* Gammeltoft-Hansen, Hans i U.1979B.1: *Om afgrænsningen af »straffeprocessuelle tvangsindgreb«*.
- Gammeltoft-Hansen (1981)* Gammeltoft-Hansen, Hans: *Straffeprocessuelle tvangsindgreb – Retspolitiske studier*. Juristforbundets Forlag, 1981.
- Lentz (2019)* Lentz, Lene Wachter: *Politiets Infiltration På Digitale Platforme – set i et menneskeretligt perspektiv*. Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab, 2/2019.
- Lindegaard (1983)* Lindegaard, Per i U.1983B.79: *»- - - med en sigtets retsstilling«*
- Madsen (2017)* Madsen, Lasse Lund i U.2017B.95: *Agentvirksomhed online – efterforskning i IT-relaterede sager om misbrug af børn*.
- Nielsen (2005)* Nielsen, Gorm Toftegaard: *Hvad er et tvangsindgreb? Om straffeprocess og forvaltningsret*. Juristen, 2005.

Bøger

- Blume (2020)* Blume, Peter: *Retssystemet og juridisk metode*. Djøf Forlag. 4. udgave, 2020.
- Bruun (2023)* Bruun, Mathias Røjle: *Transnational organiseret kriminalitet – Teori, begreber og udvalgte former*. Djøf Forlag. 1. udgave, 2023.
- Evald (2024)* Evald, Jens: *Juridisk teori, metode og videnskab*. Djøf Forlag. 3. udgave, 2024.
- Gammeltoft-Hansen (1989)* Gammeltoft-Hansen, Hans: *Strafferetspleje, Bind II, Sigtede – Forsvaret – Efterforskningen – Tvangsindgreb*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag. 1. udgave/1. opslag, 1989.
- Greve (2014)* Greve, Emil Bock: *Politiets Efterretningstjeneste – en retlig belysning af tjenestens virksomhed og det samlede kontrolsystem*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag. 1. udgave, 2014.
- Halleskov & Terkelsen (2023)* Halleskov, Louise & Terkelsen, Ole: *Folkeret og menneskerettigheder*. Karnov Group. 2. udgave, 2023.

- Henricson (2022)* Henricson, Ib: *Politiret*. Djøf Forlag. 7. udgave, 1. oplag, 2022.
- Holst (2024)* Holst, Nicolaj Sivan på grundlag af Nielsen, Gorm Toftegaard: *Straffesagens Gang*. Djøf Forlag. 8. udgave, 2024.
- Jochimsen (2003)* Jochimsen, Jørgen: *Anonyme vidner og hemmelige agenter*. Forlaget Thomson - GadJura. 1. udgave, 2003.
- Jochimsen & Sørensen (2024)* Jochimsen, Jørgen, Sørensen, Henning Fuglsang: *Straffeprocessuel oversigt*. Karnov Group. 3. udgave, 2024.
- Kistrup m.fl. (2023)* Kistrup, Michael, Poulsen, Jakob Lund, Røn, Jens, & Rørdam, Thomas: *Straffeprocessen*. Karnov Group. 4. udgave, 2023.
- Kjølbro (2023)* Kjølbro, Jon Fridrik: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere*. Djøf Forlag. 6. udgave, 2023.
- Mørup (2022)* Mørup, Søren Højgaard, Garde, Jens, Jensen, Jørgen Albæk, Jensen, Orla Friis, Madsen, Helle Bødker, Revsbech Karsten & Terkelsen, Ole: *Forvaltningsret – Almindelige emner*. Djøf Forlag. 7. udgave, 2022.
- Smith (2015)* Smith, Eva: *Straffeprocessen – Grundlæggende regler og principper*. Karnov Group. 7. udgave/3. oplag, 2015.
- Vestergaard (2018)* Vestergaard, Jørn: *Straffeprocessen – grundtræk af dansk strafferetspleje*. Gjellerup/Gads Forlag. 2. udgave, 2018.

Lovgivning

Danske love, forarbejder, folkeretlige retsakter m.v.

Bek. nr. 467 af 26.09.1978

Bekendtgørelse nr. 467 af 26. september 1978 om vejledning af sigtede om adgangen til at begære en forsvarer beskikket

Bet. 1984

Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1023/1984 om politiets indgreb i meddelelshemmeligheden og anvendelse af agenter

<i>EMRK</i>	European Convention on Human Rights, Council of Europe, 4. November 1950 (ikrafttræden 1953). (Den Europæiske Menneskerettighedskonvention)
<i>FT 2019-20, 1. saml. (L104), till. A</i>	Bemærkninger til lovforslag nr. L 104 om ændring af retsplejeloven. Folketinget 2019-20, 1. samling. Folketingstidende, Tillæg A.
<i>FT 2022-23, 2. saml. (L50), till. A</i>	Bemærkninger til lovforslag nr. L 50 om ændring af straffeloven og retsplejeloven. Folketinget 2022-23, 2. samling. Folketingstidende, Tillæg A.
<i>RPL</i>	Retsplejeloven – Lovbekendtgørelse nr. 1160 af 5. november 2024.
<i>STRFL</i>	Straffeloven: Lovbekendtgørelse nr. 1145 af 5. november 2024

Domsregister

Danske domme og kendelser

<i>U 2012.272</i>	Højesterets Kendelse af den 13. oktober 2011. Sag 120/2011. (TfK2012.51/1)
<i>U 1997.336 V</i>	Vestre Landsrets Dom af den 19. december 1996 i anke 5. afd. Sag S-1637-96.
<i>U 2024.3334 H</i>	Højesterets kendelse af den 14. maj 2024. Sag 106/2023. 2. afdeling (TfK2024.239) I tidligere instanser er afsagt kendelse af Retten i Glostrup den 30. juni 2023 (CL-13311/2022) og af Østre Landsrets 14. afdeling den 25. september 2023 (S-1893-23).
<i>Dom af 10.06.2024 i CL-13311/2022-GLO</i>	Retten i Glostrups dom af den 10. juni 2024. Sag CL-13311/2022-GLO

Afgørelser fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol

<i>Allan v. The United Kingdom</i>	Dom af 5. november 2002. Application no. 48539/99
<i>Bannikova v. Russia</i>	Dom af 4. november 2010. Application no. 18757/06
<i>Jalloh v. Germany</i>	Dom af 11. juli 2006. Application no. 54810/00

<i>Khan v. The United Kingdom</i>	Dom af 12. maj 2000. Application no. 35394/97
<i>Khudobin v. Russia</i>	Dom af 26. oktober 2006. Application no. 59696/00
<i>Lüdi v. Switzerland</i>	Dom af 15. juni 1992. Application no. 12433/86
Lysyuk v. Ukraine	Dom af 14. oktober 2021. Application no. 72531/13
<i>Ramanauskas v Lithuania</i>	Dom af 5. februar 2008. Application no. 74420/01
<i>Teixeira de Castro v Portugal</i> 44/1997/828/1034	Dom af 9. juni 1998. Application no.
Vanyan v. Russia 53203/99	Dom af 15. december 2005. Application no.

Øvrige afgørelser

<i>Case IPT/11/167/H</i> 2022	The investigatory powers tribunal dom af 24. Januar Sag IPT/11/167/H Se bilag 1
----------------------------------	---

Hjemmesider

<i>Justitsministerens svar på spg.</i> <i>1284 af 02.07.21</i>	Justitsministeriet. Retsudvalget 2020- 21. Justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 1284 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg af 2. juli 2021: https://www.ft.dk/samling/20201/alm-del/reu/spm/1284/svar/1798714/2426206.pdf
---	--